

Längtan efter den Du är:

Fylld av Kärlek

&

fullkomligt älska(d)

*En uppsats om Guds gåvor till människan:
Identitet och kallelse, nåd och förlåtelse, försoning och gemenskap,
rättighet och fri vilja, att i kärlek göras helt lik Jesus Kristus.*

Masteruppsats i Pastoralteologi
Utifrån metodistisk teologi och betoning av ”Fullkomlighet i kärlek”
(Christian perfection)
Metodistkyrkans Nordiska Teologiska Seminarium, Överås 2008

Av Elisabet Öman

Gud sade:

”Vi skall göra människor som är vår avbild, lika oss.

Gud skapade människan till sin avbild,

Till Guds avbild skapade han henne.

Som man och kvinna skapade han dem.”

1 Mos 1:26a, 27

”**D**e hörde Herren Gud vandra i trädgården i den svala kvällsvinden.

Då gömde sig mannen och kvinnan bland träden för Herren Gud.

Men Herren Gud ropade på mannen: ”Var är du?”

Han svarade: ”Jag hörde dig komma i trädgården och blev rädd,

eftersom jag är naken, och så gömde jag mig.”

1 Mos 3:8-10

”**M**en åt dem som tog emot honom gav han rätten att bli Guds barn,

åt alla som tror på hans namn, som har blivit födda

inte av blod, inte av kroppens vilja, inte av någon mans vilja,

utan av Gud.”

Johannesevangeliet 1:12 och 13

”**I** detta har kärleken nått sin fullhet hos oss: att vi kan vara frimodiga

på domens dag, ty sådan som Kristus är, sådana är vi i denna världen.

Rädsla finns inte i kärleken, utan den fullkomliga kärleken fördriver rädslan,

ty rädsla hör samman med straff, och den som är rädd har inte nått kärlekens

fullhet.

Vi älskar därför att han först älskade oss.”

1 Joh 4:17-18

INNEHÅLL

1 Så enkelt att bara ett barn förstår det

- 1.1 Om uppsatsen

2 Vad är fullkomlighet i kärlek?

- 2.1 Fullkomlighetsbegreppet i fornkyrkan
- 2.2 Fullkomlighetsidealet för medeltida mystiker
- 2.3 Fullkomlighetsförkunnelsen under den wesleyanska väckelsen

3 Bibelstudium över Gud och människan i förhållande till helighet, fullkomlighet och kärlek

- 3.1 Gud
- 3.2 Människan
- 3.3 Förbundet med Israel
- 3.4 Jesus Kristus: Gud och människa
- 3.5 Kyrkan

4 Helighet och fullkomlighet i kärlek på 2000-talet

- 4.1 Dagens kyrka i dagens samhälle
- 4.2 Nostalgi för 2000-talets Metodistkyrka i Sverige eller högst avgörande för kyrkan och människan idag?

5 Konklusion

6 Litteraturförteckning

7 Register över bibeltexter

1 Så enkelt att bara ett barn förstår det

1.1 Om uppsatsen

1.1.1 Uppsatsens frågor

Ett barn som mår bra vill bli stor och till och med drömmer om att vara vuxen. Det ligger i barnets natur att vilja växa och att längta efter att vara stor. Ett barn kan använda oerhört enkla hjälpmedel för att vara den hon/han vill vara: ett par strumpbyxor som dras över bakhuvudet kan helt plötsligt vara brudslöjan och vips är bröllopet ett faktum. Eller så kan en vanlig mattallrik som hålls i händerna med armarna rakt utåt räcka för att barnet är Michael Schumacher, världens duktigaste Formel 1-förare genom tiderna.

Min egen längtan av att vara nära Gud har funnits där hela tiden och har fått extra hjälp vid flera tillfällen. En sådan period började med att jag som 17-åring åkte med familjen på semester till Israel. Längtan tillbaka gjorde att jag efter gymnasiet återvände och arbetade som barnflicka i en judisk-svensk familj. Under den tiden fick jag en ny, djupare innebörd om kristenhetens judiska rötter. Jag fick en ökad förståelse av Bibeln generellt och i synnerhet GT:s Moseböcker och NT:s brevtexter. Samtidigt som jag upptäckte det judiska folkets kärlek till Skriften och Gud blev det också klart för mig hur förödande, inskränkt och trångsynt tolkningar av lagen kan bli i verkliga livet. Min tro och längtan fick än en gång ny fart och *inspiration* (ja, jag är nämligen fullständigt övertygad om att det var just ”*in Spirit* av Anden”) då jag läste mitt sista år på Metodistkyrkans teologiska seminarium, Överås. Vi läste systematisk teologi och bl a Harald Lindströms *Wesley og Helliggørelse*. Där började jag ana begreppet ”Fullkomlighet i kärlek” och den teologiska utmaningen tog tag i mig på allvar. När sedan ordination till pastor/äldste blev aktuell ett par år senare återkom temat i ordinationsfrågorna¹.

1.1.2 Problemformulering

Vid äldsteordination i The United Methodist Church ställs alltid frågor² till dem som ska ordineras. De fyra första är:

1 Tror du på Kristus? *Have you faith in Christ?*

2 Strävar du efter fullkomlighet? *Are you going on to perfection?*

¹ Den historiska prövningen: Frågorna formulerades av John Wesley och varje metodistpastor har ända från kyrkans bildande besvarat dessa frågor vid intagning i full förening med en årskonferens.

Psalmer och Sånger 1987 med tillägget Metodistkyrkans Handbok, s 156

² Övriga frågor berör kyrkans allmänna regler, om grunden för dem i Bibeln, om att predika dem och undervisa barnen. Att göra hembesök, att rekommendera fasta för andra och för sig själv, att vara disciplinerad i tid och om skulder finns som kan hindra tjänsten.

3 Väntar du att göras fullkomlig i kärlek i detta livet?

Do you expect to be made perfect in love in this life?

4 Strävar du allvarligt därefter? *Are you earnestly striving after perfection in love?*

5 Är det din bestämda föresats att offra dig helt åt Gud och hans verk?

Are you resolved to devote yourself wholly to God and his work?

När jag tittade närmare på den engelska översättningen kunde jag notera att den upplevs än mer distinkt och rakt på sak, i synnerhet de två första frågorna. Första frågan *'have you faith...'* upplever jag som uppriktigt ärlig och rakt på sak till skillnad från det mer klassiska *'do you believe in Christ eller God?'* Rakt översatt får man fram trons centrum och hela frågeställningens innersta kärna: "Har du tro i/på Kristus?" I den frågan ligger hela uppsatsens problemformulering. Den andra frågan har på svenska en större klang av egen mänsklig prestation *'strävar'* medan engelskans *'are you going'* endast frågar *'Är du på väg? Är du på väg mot fullkomlighet, är det ditt mål?'*. Den tredje frågan är uppsatsens huvudfråga. Man frågar pastorskandidaten om hennes egen förväntan i frågan *'do you expect...'* som övergår till en kombination av att verbalt få höra kandidatens längtan och överlåtelse *'...to be made perfect in love...'* som mitt i alla tänkbara känslor av eufori, svärmeri eller verklighetsflykt får en tydlig verklighetsanknytning *'...in this life?'*

Många pastorer har reagerat mot frågorna och av olika skäl tvekat inför löftena. Bland allmänheten är tal om fullkomlighet i kärlek också förknippat med antingen kristen praktighet och uppblåsthet eller rätt och slätt utopi. Därför ville jag genom min uppsats besvara följande frågor:

1. *Kan en människa bli fullkomlig i kärlek i detta livet?*
2. Om ja,
 - a) *hur* kan hon bli fullkomliggjord i kärlek i detta livet?
 - b) *Vem* gör henne fullkomlig i kärlek?
3. *Varför* uppmanas hon att vara fullkomlig i kärlek?

1.1.3 Metod

Min metod har bestått av fyra steg. Först har jag tittat på de bibelord som finns i både GT och NT för att utifrån dem göra ett bibelstudium. Jag har sedan arbetat med temat i ett historiskt perspektiv och pekat på några som genom historiens gång lyft fram temat och levt i efterföljelse. Därefter har jag arbetat med uppsatsens huvuddel, ett studium över Bibelns förhållningssätt till temat. Slutligen har jag lyft fram några nutida teologer och strömningar som betonar temat i dagens samhälle på ett eller annat sätt.

1.1.4 Ord och språk

För att förtydliga de svenska ordens innebörd har jag ur Bonniers svenska ordbok tagit med följande ord:

Full som inte rymmer mer; hel, fullständig

Fullborda avsluta, genomföra, förverkliga

Fullbordad avslutning, uppfyllelse

Fullkomlig 1 felfri, fulländad 2 fullständig, total; verklig

Fullkomna fullborda; fullända

Hel inte delad, fullständig; inte skadad; helgjutet

Helga göra eller hålla heligt; inviga; ägna

Helig som man ägnar religiös dyrkan

Helighet det att vara helig

Man kan också iaktta de närbesläktade orden *hel* och *helig* och se att de är sammanhörande ord. Samma sak gäller t ex även för engelskans *holy* helig och *whole* hel.

Min avsikt med att använda grekiska har först och främst varit att se vilka ord som återkommer i de utvalda bibeltexterna och hur de finns som t ex både verb och substantiv och vilka närbesläktade ord som förekommer. Jag har inte någon ambition och inga tillräckliga kunskaper i grekiska för att göra översättningar utan jag vill framhäva enstaka ord och dess innebörd och riktning. Jag har också, utom i enstaka fall, avstått från att gå in i bibeltexternas yttre sammanhang såsom författare, sociala kontexter, problematik och dylikt för att i denna uppsats koncentrera mig till att belysa själva bibeltexten och se vilken kraft som ligger i Ordet.

2 Vad är Fullkomlighet i kärlek? (*Christian Perfection*)

2.1 Fullkomlighetsbegreppet i fornkyrkan

2.1.1 De tidiga kyrkofäderna

De tidiga kyrkofäderna har en avgörande roll som länk mellan urkyrkan; apostlarnas undervisning, den första församlingen, kyrkans spridning i icke-judiska samhällen och kyrkans roll som statskyrka¹ i Romarriket i slutet av 300-talet. Till stor del formades kyrkofädernas teologi utifrån deras uppväxt, yrke och påverkan av de samhällen de levde i. Tertullianus var jurist och lekman i Kartago och levde mellan åren 160-220. Han är den som haft störst inverkan på den västerländska teologin. Tertullianus införde latinska termer och juridiska begrepp i teologin och romaniserade därmed kyrkan. Liksom andra kyrkofäder betonade han treenighetsläran och Kristi två substanser förenade i en person: Gud och människa. Tertullianus intresse dominerades av de etiska problemen och det var han som införde läran om arvsynnen i kyrkan.² Kort sammanfattat kan man säga att han tänkte utifrån lag och moral, såg Gud som lagstiftare och domare, synd var att bryta och överträda lagen och skapelsen var fullständig.³

Origenes levde mellan 185-251 och var verksam i Alexandria. Han var teolog, exeget och apologet⁴ och ses som den österländska teologins grundare. Origenes var starkt hellenistiskt präglad. Filosofi var redskapet givet av Gud för att leda hedningarna till Kristus på samma sätt som Gud hade gett skriften till judarna.⁵ Han formulerade en treenighetslära och kristologi med begrepp från den grekiska filosofin, och dess läror bildade vid sidan om Tertullianus utgångspunkten för de trinitariska och kristologiska striderna under 300- och 400-talen.⁶ Origenes kan kort sammanfattas med hans huvudintresse för det metafysiska och begreppet sanning. Hans gudsbild är en uteslutande överlägsen Ett. Att begå synd är att inte begrunda och betrakta detta uteslutande och överlägsna Ett.⁷

2.1.2 Irenaeus

¹ Tergel s 68, 70

Från att ha varit en martyrkirka där olika kejsare förföljt kristna, slog Konstantin (kejsare mellan 306-337) in på en ny väg. År 313 jämställde han kristendomen med andra religioner i riket. På 300-talet beslutades också att söndagen skulle firas och man förlade Kristi födelses fest till samma dag som solgudens födelsedag, vintersolståndsdagen 25 december. 380 utfärdade Theodosius den store (kejsare mellan 378-395) ett edikt som upphöjde kristendomen till statsreligion och kyrkan till statskyrka.

² Tergel s 43, 44

³ Gonzáles s 59

⁴ Exeget: bibelteolog, apologet: försvare av kristendomen

⁵ Gonzales s 11

⁶ Tergel s 50

⁷ Gonzáles s 59

Irenaeus var också en av kyrkans tidiga fäder. Han levde ungefär mellan åren 130 och 200 och var från Smyrna i Mindre Asien där han också växte upp. En större grupp mindreasier emigrerade till Lyon i södra Frankrike och Irenaeus var deras presbyter, äldste i fornkyrkan. 177 dödades den gamle biskopen Pothinus och Irenaeus blev biskop efter honom.¹ Hans stora insats var att bekämpa gnosticismen², en kristen villolära med anhängare som bland annat skilde mellan en skapargud och en frälsargud. Skaparguden var ond och av den anledningen förkastades även Gamla testamentet. Gnosticismen menade att utifrån en ond skapargud var även kroppen ond och därför var det otänkbart att Jesus haft en kropp och varit människa. Man förnekade Jesu mänsklighet och förklarade att Jesus var ett andeväsen med en skenkropp. Gnostikernas argument lärde Irenaeus förstå hur absolut nödvändig trosartikeln om skapelsen är: hela evangeliet går förlorat om inte tron på Skaparen får vara bekännelsens första sats. Om man förkastade Gamla testamentet förkastade man därmed varje positivt ord om skapelsen och kroppen. I sådana fall försvinner också hela den positiva relationen till kroppen och Jesu handlande: i frälsargärningar, läkedomssundren, uppståndelsen och bespisningen av hungriga. Endast ett blir kvar: Jesus meddelar övernaturlig kunskap, 'gnosis'³. Gnosticisomens lära om motsatsen mellan Gud och kroppen, där kroppen ses som en yta, i sig själv värdelös, solkig, äcklig och oren, står i en diametral motsats till Israels vördnad för det skapade. Utifrån det talar Irenaeus om kroppens frälsning och motsatsen mellan död eller sjukdom och liv.⁴

I Irenaeus kamp mot gnosticismen formades en pastoral teologi i den unga kyrkan, en teologi där Kristus är centrum och *sambandet* mellan skapelse och frälsning. Människan skapades av samme Gud som i Kristus erbjuder henne frälsning.⁵ Till skillnad från de andra kyrkofäderna ansåg Irenaeus att människan är föremål för Satan. Med Adam har vi alla syndat och med honom har vi också blivit slavar till Satan.⁶ Satan är tyrannen som hindrar oss från att handla i frihet och därmed hindrar människans växt som var Guds avsikt. Den stora skillnaden mellan ett liv i synd och den nya skapelsen är alltså att det förra är liv i underkastelse som inte tillåter människan att utvecklas fullt ut, medan de senare är liv i ständig växt där människans möjligheter mer och mer förverkligas.⁷ Vad människan behöver är befrielse. Jesus fullbordar detta genom att överlämna sig själv i Satans våld, men uppstår som segrare. Kristi verk var att

¹ Wingren s 7

² Grekiska ordet för kunskap är 'gnosis'

³ Wingren s 18

⁴ Wingren s 21

⁵ Tergel s 43

⁶ Gonzáles s 39, 40

⁷ Gonzáles s 45

bli lik Adam och Eva men till skillnad från dem, övervinna Djävulens krafter. Av denna anledning fokuserar Irenaeus inte bara på korset utan betonar även inkarnationen¹ och uppståndelsen. Jesus är den nye Adam, begynnelsen av den nya mänsklighet som inte är föremål och subjekt för Satan. Jesus rekapitulerar människan och därför kan han kallas den nye Adam. Av den anledningen behövde Jesus leva ett helt människoliv, från barn till vuxen, från barnslig till mogen. I ordet 'recapitulatio' menar Irenaeus både ett *återskapande* av människans historia och ett *formande* av en ny mänsklighet under ny ledning.² Gud fortsätter att skapa; i universum och i människan. Skapelsen är således inte avslutad utan dess motsats, påbörjad. Irenaeus ser i den slutliga fullbordan ett kungavälde där det råder en ny verklighet och nya lagar, ett kungarike utan slut där alla hålls samman av Kristus och fortsätter att vara och växa i frihet, rättfärdighet och gemenskap med Gud.³ För Irenaeus finns inga problem mellan det mänskliga och det gudomliga. För honom är gudomligt och mänskligt förenligt i och med att människan skapades till gemenskap med den Gudomlige.⁴

2.2 Fullkomlighetsidealet för medeltida mystiker

2.2.1 Imitatio Christi - Imago et similitudo Dei

300-talets skapande av en statskyrka för Romarriket hade inte enbart kristna förtecken. Flertalet kejsare insåg att kyrkan kunde användas som romarrikets nya enhetsband och andliga grund. Till en början flöt politik och tro ihop, gynnsamt för både kyrka och kejsare men allt eftersom Europa förändrades, förändrades också kyrkans roll och påverkan.⁵ Striden mellan kyrka och stat utvecklades under högmedeltiden. På 1200-talet ökade påvedömet sitt engagemang i världsliga och politiska problem. Kyrkan framträdde mer och mer som en institution jämförbar med staten i makt och rikedom. Rom blev inte bara den andliga maktens centrum för Europa utan även den politiska, ekonomiska och kulturella. Efterföljelsen av Kristus i fattigdom och självutgivelse - Imitatio-Christi-idealet - fick i kyrkan ge vika för strävan efter att behärska och dominera samhället och kulturen. Reaktionen mot denna utveckling uteblev inte.⁶

Utifrån det kristna idealet 'imitatio Christi' har den latinska formen 'imago et similitudo Dei' blivit en fackterm i teologins och dogmatikens historia. På medeltiden möter man det

¹ Att Gud blev människa. Inkarnation: *in carne* i kött

Joh 1:14: Och Ordet var kött och tog sin boning ibland oss, och vi såg hans härlighet, vi såg likasom en enfödd Sons härlighet från sin Fader och han var full av nåd och sanning. (1917 års översättning)

² Gonzáles s 41

³ Gonzáles s 46

⁴ Gonzáles s 42

⁵ Tergel s 68

⁶ Tergel s 154

åtskilliga gånger just som motreaktion till kyrkans förvärldsligande. Den som grundlade detta formelartade språk; *Imago et similitudo Dei*, ”Guds bild och likhet” var Irenaeus.

2.2.2 Medeltida mystiker

På 900-talet uppstod en klosterrörelse från Cluny i Frankrike som ett svar på den sekularisering som skett inom kyrkan. Man ville råda bot på kyrkans förvärldsligande genom reformer inåt och utåt, genom att hävda kyrkans oberoende och överhöghet gentemot den världsliga makten. Benediktinorden¹ i Clunyrörelsen ställdes direkt under påvestolen. Under 1000-talet utvecklades dock den asketiska rörelsen som verkade för en förnyelse av kyrkan till en kyrkopolitisk rörelse som blev ett redskap i det maktsträvande påvedömets tjänst.² En ny asketisk rörelse, Cisterciensorden³ växte fram med utgångspunkt i Cîteaux i Frankrike. Den följde Benedikts regel men tillämpade större stränghet av regeln. Här gjorde man upp med titelsjuka och svaghet för gåvor och andra privilegier som munkarna i många kloster blivit bortskämda med.

Hit sökte sig Bernard, född på ett slott i Bourgogne. Han var förmögen, begåvad, populär och med en litterär talang som spådde en lysande karriär. Inom honom brann en hemlig längtan och efter flera års vända och tvekan bestämde han sig för att följa denna. För honom var det aldrig frågan om någon halvmesyra, utan den radikalism som livet igenom kännetecknade honom trädde nu fram.⁴ 1112 inträdde han i klostret i Cîteaux. Det som avskräckte andra attraherade Bernard. Han förstod att här låg vägen till den större kärleken, den som världen inte kände. Hans hängivenhet och entusiasm var så smittande att han lyckades övertala trettio av sina vänner att bryta upp för att följa med till det avlägsna klostret. Efter tre år var klostret moget för expansion. Den 25-årige Bernard utsågs, men inte i glädje av alla, till ledare för 12 munkar som skulle skickas norrut till en plats, Clairvaux ”Den ljusa dalen”

Kristendomen hos Bernard av Clairvaux var hjärtats angelägenheter mer än intellektets, att erfara Gud mer än att förklara honom. För Bernard var erfarenheten av Kristus djupt grundad i den kristna trons huvudsatser. Han spelade aldrig ut liv och lära mot varandra men menade att reflektionen kring den kristna trons innehåll måste utgå från den andliga erfarenheten. Detta går som en röd tråd genom allt han skriver. Hans kristna tro blir aldrig en akademisk disciplin utan undervisning sker hela tiden utifrån en personlig plattform av konkreta händelser och

¹ Benedikt av Nursia anlade 529 klostret Monte Cassino i Italien och därmed grundades benediktinorden. Munkarna ägnade sig åt jordbruk och trädgårdsskötsel, bokliga sysslor. Den dagliga verksamheten omgavs av ett intensivt böneliv och under iakttagelse av munklöftena; fattigdom, lydnad och kyskhet.

² Tergel s 143

³ Från ordet Cistercium, en ödemark som klostret byggdes på.

⁴ Halldorf *Jungfrumark* s 130, 131

erfarenheter. Teologin är därför praktisk och autentisk, sprungen ur och avsedd för det dagliga livet. På samma gång råder det aldrig något tvivel om den grund Bernard's andliga erfarenheter vilar på: Jesus Kristus och hans kors.¹ Bland Bernard's författarskap finns kommentarer och predikningar över Höga Visan. Ingen bok i Bibeln beskriver bättre människans kallelse till innerlighet och intimitet med Gud än Höga Visan² och dess bild av bruden och brudgummen. Bernard skriver:

*”Detta är den sång som i sin enastående värdighet och ljuvlighet överträffar alla andra sånger, och med all rätt vill jag kalla den Sångernas Sång. Ty den är frukten av alla andra sånger. Endast Andens smörjelse och den egna erfarenheten kan lära någon denna sång. De som vet vad jag talar om må känna igen sig, de som inte vet det må upptändas av längtan, inte efter kunskapen, utan efter erfarenheten. Denna sång har ingenting att skaffa med munnens yttre buller, den är inte ett ljud från läpparna utan en rörelse av glädje, den är viljornas och inte rösternas harmoniska förening. Den uppfattas inte av örat, den genljuder inte på gatan; endast den som sjunger den kan höra den, och han, för vilken den sjunges: bruden och Brudgummen. Den är en bröllopsång.”*³

Bernard's stora tema var och förblev kärleken till Gud. ”Jag älskar för att älska; kärleken är sin egen belöning”⁴. Styrkan hos Bernard var att han aldrig talade från en upphöjd piedestal utan nådde fram till alla slags människor därför att han utgick från djupa allmänmänskliga erfarenheter.⁵

Under senmedeltiden befrämjas den mystiska fromheten genom att samhället och kulturen förändras. Intresset för människan tilltar. Ett behov av personlig, upplevd kristendom växer fram. Den individuella erfarenheten betonas på ett sätt som inte var vanligt i den klassiska medeltida kulturen.⁶ Till det senmedeltida fromhetslivet hör Thomas à Kempis (1379-1471).

¹ Halldorf *Jungfrumark* s 139

² Ur Höga Visan:

2:10-14

Min vän säger till mig: Kom, min älskade, min vackra flicka, kom ut! Vintern är över, regntiden är förbi. Marken täcks av blommor, sångens tid är inne, turturduvan hörs i vårt land. Fikonträdet får kart, vinstocken går i doftande blom. Kom, min älskade, min vackra flicka, kom ut! Min duva bland bergets klyftor, i klippphyllans gömsle, låt mig se dig, låt mig höra din röst! Din röst är ljuv, din gestalt så skön.

2:16

Min vän är min och jag är hans, han som vallar sin hjord bland liljor.

Tills vinden vaknar och skuggorna flyr, ströva omkring, min vän, som en gasell, som en ung hjort på de kryddoftande bergen.

8:6-7

Bär mig som ett sigill vid ditt hjärta, som ett sigill vid din arm. Stark som döden är kärleken, lidelsen obeveklig som graven. Dess pilar är flammande eld, en ljungande låga. Mäktiga vatten kan inte släcka kärleken, floder kan inte svepa bort den. Om en man gav allt han ägde för kärleken, vem skulle ringakta honom?

³ Piltz s 39

⁴ Vallquist s 130

⁵ Halldorf *Jungfrumark* s 138

⁶ Hägglund s 180

Thomas à Kempis var mystiker och munk. Han tillbringade sitt liv i prästerlig tjänst, undervisning och författarskap vid augustinerklostret i Zwolle, Nederländerna. Klosterlivet framstår för honom som den ideala formen av Kristi efterföljelse. För honom framstod nattvarden som ett återkommande tröstemedel i sorg över synden och i andliga strider och frestelser.¹ För à Kempis innebar efterföljelse i praktiken fattigdom, ringhet och tjänst åt medmänniskorna. Thomas à Kempis tog intryck av Bernhard av Clairvaux. Detta märks tydligt i à Kempis *Om Kristi efterföljelse* som har blivit en av de mest lästa uppbyggelseböckerna i kristendomens historia. Den har kommit ut i mer än 3 000 upplagor och präglas av innerlig mystisk fromhet. I denna klassiska uppbyggelsebok märks drag från bernhardinskt ödmjukhets- och efterföljelseideal.²

2.3 Fullkomlighetsförkunnelsen under den wesleyanska väckelsen

2.3.1 Bakgrund till förkunnelsen

Föräldrarna till de båda bröderna John (1703-1791) och Charles (1707-1788) var Samuel och Susannah Wesley. Samuel var präst i Anglikanska kyrkan, England och Susannah var både mamma och lärare åt deras 19 barn. Hon tränade barnen i självbehärskning, lydnad, artighet, flit och arbetsamhet. Pastoratet Samuel tjänade i mellan åren 1697-1735 var en hård miljö och hans inkomst svarade inte mot det arbete som utfördes. Trots det präglades hemmet av kärlek, ordning och disciplin.³ Både John och Charles började studera i Oxford. Charles bildade 'The Holy Club', en sammanslutning av hängivna studenter för att uppmuntra varandra till ett helgat liv. Snart blev John ledaren för gruppen och 'The Holy Club' blev utgångspunkten för "Oxford Methodism"⁴.

Under studieåren började John känna en allt större längtan efter andlig fördjupning och ett kristet liv i praktiken. 1725 läste John boken *Rules and Exercises of Holy Living and Dying* skriven av den anglikanske biskopen Jeremy Taylor⁵. Intrycket efter läsningen beskrivs i John Wesleys *Plain Account of Christian Perfection* från 1777:

*"In reading several parts of this book, I was exceedingly affected: that part in particular which relates to purity of intention. Instantly I resolved to dedicate all my life to God..."*⁶

Året därefter läser John Thomas à Kempis *Christian Pattern* och i *Plain Account* står om bokens intryck:

¹ Tergel s 204

² Tergel s 158

³ Wyon s 68

⁴ Wyon s 70

⁵ Jeremy Taylor 1613-1667

⁶ Sangster s 95

"The nature and extent of inward religion, the religion of the heart, now appeared to me in a stronger light than ever it had done before..."¹

Något år senare läser John även William Laws² *Christian Perfection* och *Serious Call to a Devout and Holy Life*. I *Plain Account* skriver han om sina upplevelser även kring dessa böcker:

"These convinced me more than ever of the absolute impossibility of being half a Christian. And I determined, through His grace (the absolute necessity of which I was deeply sensible of) to be all devoted to God – to give Him all my soul, my body and my substance."³

John och Charles blev ordinerade präster i Anglikanska kyrkan. 1735-1737 åkte de båda på missionsuppdrag till Amerika men vistelsen uppfyllde inte de förväntningar som bröderna haft utan upplevdes, i synnerhet av John⁴ som ett misslyckande. Målet med sin tid i Amerika hade verkligen varit att leva ut hjärtats längtan efter Imitatio Christi-idealet. I december 1737 beskriver han sin misslyckade ansats då han inte upplever någon frälsningsvisshet alls i hjärtat utan helt saknar den inre försäkran.⁵

Under tiden i Amerika träffade de herrnhutare⁶ som hade stor påverkan på dem båda. Vintern 1738 möter John Peter Böhler, en ung herrnhutisk präst som blev en stor hjälp. Under ett samtal övertygade Böhler John att fortsätta predika oavsett vad han kände och med rådet att övertygelsen skulle komma.⁷ John lydde rådet, men kände sig fortfarande missmodig, nedstämd och med tyngt hjärta. Vid ett senare möte talade Böhler om att frukten av en levande tro är helighet och glädje. John blev förundrad och började dagen därpå att läsa sitt Nya testamente med beslutsamhet att lyda 'lagen och vittnesbördet' och att vara övertygad om att Gud därigenom skulle visa honom om denna lära var från Gud⁸. På initiativ av Böhler bildades i maj en liten grupp som accepterade två regler:

1. *That they will meet together once in a week to confess their faults one to another and to pray for one another that they may be healed.*

¹ Sangster s 95

² William Law 1686-1761. Anglikan. Författare och lärare i Cambridge. Skrev andliga böcker som uppmuntrade till en asketiskt präglad vardagskristendom.

³ Sangster s 95

⁴ Sangster s 96 (ur John Wesleys Journal vol I): "I went to America, to convert the Indians; but oh, who shall convert me?"

⁵ Källstad s 204

⁶ Herrnhutismen var en evangelisk rörelse. Grundades av greve Nikolaus von Zinzendorf (1700-1760). Z köpte ett gods i Sachsen och kallade huset Herrnhut "Herrens beskydd". Där tog han emot bl a en grupp böhmiska bröder som flytt katolikernas förföljelse. Herrnhutismens huvudangelägenhet var att göra kristendomen till en hjärtereligion, man betonade det rätta hjärteförhållandet till Kristus. Mystiken från Bernhard av Clairvaux präglade rörelsen.

⁷ Wyon s 72

⁸ Källstad s 221

2. *That any others, of whose sincerity they are well assured, may, if they desire it, meet with them for that purpose.*¹

John ingick i denna grupp och efter någon vecka deltog även Charles. Efter idogt sökande i både hjärta och Skrift och efter uppriktiga samtal händer det som John så länge längtat efter. I London deltar han i ett herrnhutiskt bönemöte där man läser Luthers förord till Romarbrevet. Dagen efter skrev han i sin journal: *"I felt I did trust in Christ, Christ alone, for salvation; and an assurance was given me that he had taken away my sins, even mine, and saved me from the law of sin and death."*²

Tre dagar före hade Charles fått uppleva frälsningsvisshet mitt i en pågående andlig kamp. Då han på Pingstdagen låg sjuk i sängen med "a strange palpitation of heart"³ upplevde han mitt i allt *"I believe, I believe!"* och fann sig själv ha frid med Gud.⁴

2.3.2 Bröderna Wesleys förkunnelse kring fullkomlighet i kärlek (Christian perfection) och dess problematik

Efteråt samma kväll då John haft sin upplevelse firade bröderna hos Charles med att sjunga, förmodligen hymnen *"Where shall my wondering soul begin?"*⁵ som Charles skrev i samband med sin upplevelse.⁶ Charles hade förmågan att i diktform sammanfatta och skriva ner teologin de båda levde efter och förkunnade. Delandet av tron, kallelsen och ett liv i efterföljelse hade följt John och Charles sen ungdomen och efter bådas frälsningsupplevelser växte nu den metodistiska rörelsen explosionsartat. En livsbejakande och efterlevd teologi, andlig disciplin och organisationsförmåga, social medvetenhet och den lilla gruppens gemenskap med utrymme för lovsång, bön och tillbedjan gjorde att människor bekände sina synder, omvände sig och att ett helt samhälle förändrades.

För John Wesley (Wesley) kom Bibeln alltid först och han undervisade aldrig någon förrän han hade övertygat sig själv om att läran var väl grundad i Bibeln. För läran om Fullkomlighet i kärlek fanns inget undantag från den regeln.⁷ Cirka trettio bibelställen hade Wesley till grund och en tredjedel av dessa hämtades från 1 Johannes brev. I Wesleys ögon levde många troende på en "sub-Christian level"⁸. Förklaringen såg han i deras ignorerande av Guds löften

¹ Heitzenrater s 79 Citat ur David L Watsons *The early methodist class meeting* (Förlag: Nashville Discipleship Resources 1985)

² Sangster s 97, Wyon s 73

³ Heitzenrater s 79

⁴ Heitzenrater s 79

⁵ Psalmer och Sånger 614

⁶ Heitzenrater s 80

⁷ Sangster s 33, 34

⁸ Ungefär "under en kristens nivå"

beträffande synden och att den helige Andens helgande hindrades på grund av en konsekvent brist på tro. Gud kunde göra något mer än *förlåta* synd: han kunde *förstöra* den.¹ När hans förkunnelse blev kritiserad och vid ett tillfälle omnämnd som ”Mr Wesleys lära” och framställd som om den vore hans egen, skrev han till svar:

”They wanted, they sought, occasion against me; there they found what they sought. ‘This is Mr Wesley’s doctrine! He preaches perfection!’ He does: yet this is not his doctrine any more than it is yours, or any one’s else, that is a minister of Christ. For it is His doctrine, peculiarly, emphatically His! It is the doctrine of Jesus Christ. Those are His words, not mine:

Ἐσεσθε οὖν ὑμεῖς τελεῖοι ὡςπερ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τελειοῦς ἐστί.’

‘Ye shall therefore be perfect as your Father Who is in heaven is perfect.’

*And who says he shall not; or, at least, not till your soul is separated from the body? It is the doctrine of St. Paul, the doctrine of St. James, of St. Peter, and St. John; and no otherwise Mr Wesley’s than as it is the doctrine of every one who preaches the pure and the whole gospel. I tell you, as plain as I can speak, where and when I found this. I found it in the oracles of God, in the Old and the New Testament; when I read them with no other view or desire but to save my own soul.”*²

Wesleys förkunnelse byggdes inte på några lärosatser utan på formulerade erfarenheter av ett liv nära alla sorters människor.³ Med både stark förkunnelse *och* stark social medvetenhet sökte Wesley människor *där* de var.⁴ Även om det predikades för tusentals människor såg han dem aldrig som ”en massa”; för honom var de alla enskilda personer, var och en dyrbar i Guds ögon. Själv säger han om kristendomen: *”essentially a social religion, to turn into a solitary religion is to destroy it.”*⁵

Under de sextio år av tänkande, skrivande och förkunnande i ämnet använde Wesley olika uttryck: ’holiness’, ’entire sanctification’ och ’christian perfection’. Oftast använde han termen ’love – perfect love’ som han föredrog. Han skriver: *”loving God with all our heart and serving Him with all our strength. Nor did I ever say or mean any **more** by perfection than **thus** loving and serving God.”*⁶ Wesley säger ytterligare: *“Entire Sanctification, or*

¹ Sangster s 49

² Sangster s 35 Citat ur John Wesleys Plain Account s 132

³ Wyon s 89

⁴ Wyon s 78

⁵ Wyon s 81

⁶ Sangster s 77 Citat ur John Wesleys Letters vol. 3, 168

Christian Perfection, is neither more nor less than pure love – love expelling sin and governing both the heart and life of a child of God.”¹

Det som är kärnan, målet i Wesleys förkunnelse är alltså ’att helt likna Kristus’ och att vara på väg mot det målet (going on to perfection). I en så pass tydlig och målmedveten förkunnelse uppstår svårigheter, missförståelse och fallgropar. Problematiken såväl som kritiken rörde sig kring misstolkningar, svåra och olyckliga ordval och den avgörande frågan *om* och *när* en människa kan bli fullkomlig i kärlek i detta livet. *När* hade till och med John och Charles olika åsikter om. Charles såg också helgelsen som ett gradvis arbete ”moment-by-moment” men att fullkomlighet i kärlek inte uppnås förrän i döden. John svarade följande i ett brev: *”One word more, concerning setting perfection too high. **That perfection** which I believe, I can boldly preach, because I think I see five hundred witnesses of it. Of **that perfection** which you preach, you do not even think you see any witness at all. Why, then you must have far more courage than me, or you could not persist in preaching it... I cordially assent...that there is **no such perfection** here as **you** describe – at least, I never met with an instance of it; and I doubt I never shall. Therefore I still think to set perfection **so high** is effectually to renounce it.”*²

Orden ’perfekt’ och ’fullkomlig’ kräver alltså en tydlig definition. De sammanväxlas lätt med ’perfektionism’, d v s att människan i sig själv kan *göra sig* fullkomlig genom gärningar och andliga övningar och bli en sorts elit-kristen, en perfekt kristen. Wesley själv varnade för fanatism, ensidighet, en överdriven religiositet och falsk iver i form av stolthet och självrättfärdiggörelse.³ Några menade också att tack vare tron och rättfärdiggörelsen behövdes inga medmänskliga gärningar. Ytterligare en tolkning var att en kristen är ställd utanför lagen och därmed också syndfri.⁴

När förkunnelsen rycks ur sitt sammanhang som i det här fallet är Wesleys *hela* frälsningslära, går också *hela* förståelsen om fullkomlighet i kärlek om intet. För att nå ett mål behöver man veta vad och var utgångspunkten är.

1. Vad förstör och förgör människan? Synden.

Wesleys definition av synd är *“a voluntary transgression of a known law.”*⁵ Den sammanfattar hans ganska enkla synsätt. Wesley förknippade synd med inte bara en handling

¹ Sangster s 77 Citat ur John Wesleys Letters vol 5, 223

² Sangster s 58

³ Wyon s 109

⁴ Wyon s 110

⁵ Sangster s 71

utan framför allt en vilja, viljekraft. ”*But sin is not a thing; it is a condition of balance amongst our motives.*”¹ Djävulen var den förste som missbrukade det Gud hade skapat människan med: en fri vilja. Synden beskrivs också som en kränkning, ett fördärv och en sjukdom och Wesley såg den som något inneboende i människan som ödelägger henne totalt. Generellt komplicerade Wesley inte synden utan definierade ’synd’ men inte ’syndig’. Han ansåg till exempel att omedveten synd är en motsägelsefull terminologi.²

Genom Adams synd har också hela mänskligheten fått del av synden, den så kallade arvsynden. Den naturliga människan blev rakt igenom fördärvad och hennes andliga ’varande’ blev fullkomligt ödelagd. Wesley beskriver arvsynden som en spetälska som har smittat ner hela mänskligheten. Utifrån den beskrivningen blir motsatsen till synd en *helad* människa och mänsklighet.³

2. Hur blir människan hel igen? *Genom frälsningen.*

Frälsningens utgångspunkt är i nåden. Guds mål för hela frälsningsprocessen⁴ är enligt Wesley inte endast omvändelse och frälsningsvisshet utan människans fulla helgelse, till ett liv i fullkomlig kärlek. Denna nådens och frälsningens ordning dit är:⁵

a. Den förekommande nåden. Allra först verkar nåden bortom människans *egna* upplevelser, i den nåd som verkar i oss *utan* vår vetskap, Den förekommande nåden.⁶ Denna nåd bygger på den bibliska grundtanke⁷ att även när människan själv överger Gud blir människan själv inte övergiven av Gud. Däremot frälser inte Gud människan mot dess vilja men Gud vänder sig i den förekommande nåden till alla människor. Den bygger alltså inte på någon mänsklig kvalitet utan på att Gud är den som verkar. Det är Guds förekommande nåd som får oss att välja och avgöra oss.⁸

b. Väckelsen och Kallelsen. Här väcks människan ur sin synd, hon bli medveten om den och hon känner ånger. Till ångern hör också den tydliga frukten av den: att sluta med att göra ont, att förlåta sin medmänniska och att även det som tidigare för människan, utåt sett, verkat fromt nu kan framstå som rent hyckleri.⁹ Människan upplever en kallelse, en inbjudan från Gud.

¹ Sangster s 113

² Sangster s 74, 119

³ Lindström s 32

⁴ Lindström s 86

⁵ Hägglund s 416: *Ordo salutis* Frälsningens/nådens ordning

⁶ Hagen s 176

⁷ T ex Ps 139:7ff, Fil 2:13

⁸ Hagen s 175

⁹ Lindström s 82

c. *Omvändelsen och Tron*. När människan har bekänt sin synd är det själva ångern som leder till omvändelse. Genom tron vet människan att det Gud har sagt i lagen och evangeliet är sant och det blir nu en personlig tillämpning i människans liv och situation.¹

d. *Rättfärdiggörelsen*. Grunden för rättfärdiggörelsen är Guds försoning med världen. I och med Jesu död på Golgata försonar Gud sig med hela världen, en universell försoning. I rättfärdiggörelsen sker en individuell försoning av den enskilda människan genom tron. Människan blir befriad från sin skuld och i samma stund börjar också helgelsen. ”*I samma ögonblick, ja i precis samma minut föds vi på nytt, en födelse från ovan, av Anden. Det sker en både verklig och relativ förändring.*” skriver Wesley.²

e. *Pånyttfödelsen*. I pånyttfödelsen lyfts människan in i en helt ny värld. Hon får ett inre ljus, tillgång till ny kraft, nya mål och nya möjligheter. Wesley talar om de praktiska konsekvenser människan får: hon blir en seende människa, hon får makt över synden, en upplevelse av frid. Där rättfärdiggörelsen är ett Guds verk för människan genom sin Son, är pånyttfödelsen Guds verk i människan genom sin Ande.³

f. *Frälsningsvisshet*. Wesley lade stor tyngdpunkt vid den helige Andens vittnesbörd och betraktade det som ”en given bevisning på guddomlig väg”. Visshet är inte grundat på något subjektivt utan på en objektiv visshet: det Gud har sagt i sitt ord och med sin Ande. Människan kan alltså bara hålla sig fast i nåden genom tron på Jesus Kristus. Å andra sidan kan hon just därför som *troende* vara säker på sin frälsning.⁴

g. *Helgelsen* På samma sätt som man i rättfärdiggörelsen tar emot Guds nåd i Jesus Kristus och får förlåtelse för sina synder, tar man på samma sätt emot genom tron på Kristus sin lott bland dem som är heliga.⁵ Helgelsen är en omedelbar frukt av rättfärdiggörelsen och där synden inte längre har någon makt över människan. Wesley ser helgelsen på samma sätt som människans fysiska växt: att växa och mogna som kristen, att som kristen växa i nåden. Det kristna livet innebär växt eller krympning. Det är nämligen omöjligt för en kristen att stå stilla.⁶ I brev till några metodistpredikanter betonade Wesley förkunnelsens tyngdpunkt: ”*every moment to expect full salvation*” och ”*press all the believers to go on to perfection and to expect deliverance from sin every moment.*”⁷ En människa når och tar emot kärleken ‘steg för steg’ eller kanske ännu tydligare ’ögonblick för ögonblick’.

¹ Hagen s 181

² Lindström 63, 63

³ Lindström s 62. T ex Joh 3:1ff

⁴ Hagen s 189, 190

⁵ Lindström s 32

⁶ Lindström s 86

⁷ Sangster s 86

h. Fullkomlighet i kärlek.

I Wesley *Letters* pekas med tydlig hand på vad som inte avsågs med förkunnelsen: *"Absolute and infallible perfection? I never contended for it. Sinless perfection? Neither do I contend for this, seeing the term is not scriptural."*¹

Däremot hävdade han att den kristna fullkomligheten består i att man älskar Gud över alla ting och sin nästa som sig själv och att hela ens liv präglas av denna kärlek. Den människa där Kristus dominerar viljan, avsikten och hjärtat är heliggjord.² Wesley var fast beslutsam om att liksom en människa kan bli övertygad om sin rättfärdiggörelse, kan hon också bli övertygad om sin fullkomlighet i kärlek.³

I en sådan viktig och samtidigt känslig förkunnelse som allra mest har anklagats för att inte vara verklighetsförankrad utan enbart en utopi är det därför högst väsentligt att konkretisera hur Wesley själv såg på människan. Ur sin predikan *Kristlig fullkomlighet* skriver Wesley: *"Kristlig fullkomlighet innebär alltså inte något som somliga människor synes ha föreställt sig – att man undgår vare sig okunnighet eller misstag eller svagheter eller frestelser. Det är i själva verket ett annat namn för helighet. Det är två namn för samma sak. Var och en som är helig, är alltså i biblisk mening fullkomlig. Vi måste emellertid till sist lägga på minnet, att det inte heller i denna mening finns någon absolut fullkomlighet, inget som inte tillåter en oupphörlig tillväxt. Hur mycket en människa har uppnått och i hur hög grad hon än må vara fullkomlig, måste hon alltjämt växa i nåden och dagligen gå framåt i Guds sin Frälsares kunskap och kärlek."*⁴

Målet med hela frälsningsprocessen är människans fulla helgelse. Den teologi som tidigare varit begränsat till kontemplativt klosterliv förkunnade Wesley för alla sorters människor. Wesley ansåg att även i den trögtänkte eller omogna, i den råa eller enfaldige eller i den lättlurade människa kunde fullkomlighet i kärlek finnas.⁵

Sammanfattningsvis kan man säga om Wesleys lära att den är en originell och unik syntes av luthersk nådetik och katolsk helighetsetik.⁶

3 Bibelstudium över Gud och Människan i förhållande till helighet, fullkomlighet och kärlek

¹ Wyon s 101

² Hagen s 191

³ Lindström s 85

⁴ Wesley: På Bibelns grund II s 113

⁵ Sangster s 71

⁶ Sangster s 102

3.1 Gud

1 Mosebok 1:1-5

v 1: I begynnelsen skapade Gud himmel och jord. v 2: Jorden var öde och tom, djupet täcktes av mörker och en gudsvind svepte fram över vattnet. v 3: Gud sade: "Ljus, bli till!" Och ljuset blev till. v 4: Gud såg att ljuset var gott, och han skilde ljuset från mörkret. v 5: Gud kallade ljuset dag, och mörkret kallade han natt. Det blev kväll och det blev morgon. Det var den första dagen.

3.1.1 Skaparen av himmel och jord

Som Skapare lär människan känna Gud. Hela urhistorien präglas av människans perspektiv på universum. I skapelsen är det inte Guds handlande med t ex Israel eller hans omsorg om sina utvalda som står i centrum utan centrum är just *Skapelsen*. Då och då försöker också den moderna människan sätta skapelseberättelsen i harmoni med naturvetenskapen. Faran blir gärna att hon ersätter textens egentliga budskap med en helt annan innebörd. Det som nedtecknaren vill förmedla är något uppbyggligt och mer väsentligt än att Bibelns skapelseberättelse ska harmoniera utvecklingsläran. Centrum är att Gud skapar med en mening och med ett mål.¹

V 1: I skapelseberättelsen spelar det hebreiska ordet för skapa 'bara' en väsentlig roll. I hela GT används det enbart med Gud som subjekt. Människan har inte förmåga att skapa i egentlig mening och står därför aldrig som subjekt till ordet 'bara'. Det används heller aldrig som ett komplement som säger vilket material Gud använder när han skapar.²

V 2: talar om en 'gudsvind', en 'roach adonai' ('ande Herren'). I hela skapelseberättelsen gör Gud något; med jorden, vattnet, mörkret och så vidare men med en 'gudsvind' sker ingenting. Det är samma ord för 'Gud' i vers 1 som i vers 2. Det är alltså Guds andes vind som svepte fram över vattnet. En jord är till fast det råder kaos, men Gud är närvarande.³

Den skapade världen tar form efter Skaparens plan och tanke och det som styr denna plan är Guds omsorg om människorna. Varje "skaparakt" inleds med orden: "Och Gud sade..." följt av skaparordet. Så följer fullbordandet av detta skaparord, ofta skildrat med orden: "Och det skedde så." I tredje led kommer ofta ett erkännande till att det skapade är gott, se v 4. Därefter inordnas det som Gud frambringat på sin rätta plats i skapelsen – motivet för ordningen och till sist kommer namngivningen och dagräkningen. Det blir som ett schema⁴ för skapelsen med sex punkter:

1) skaparordet

"Och Gud sade..."

¹ Michelsen s 28, 29

² Michelsen s 32

³ Första Mosebok en kommentar s 65

⁴ Michelsen s 27

- 2) fullbordandet ”och det skedde så”
- 3) tillerkännandet ”och Gud såg att det var gott”
- 4) ordningen
- 5) namngivningen
- 6) dagräkningen

3.1.2 Fullbordan - Skapelseverket

1 Mosebok 2:1-3

v 1: Så fullbordades himlen och jorden och allt vad där finns. v 2: Den sjunde dagen hade Gud fullbordat sitt verk, och han vilade på den sjunde dagen efter allt han hade gjort. v 3: Gud välsignade den sjunde dagen och gjorde den till en helig dag, ty på den dagen vilade Gud sedan han utfört sitt skapelseverk

Kapitel 2 inleder med att konstaterar att allt är fullbordat, att Gud har fullbordat sitt verk 1917 års översättning av kapitel 2:2 lyder: ”Och Gud fullbordade på sjunde dagen det verk som han hade gjort; och han vilade på sjunde dagen från allt det verk som han hade gjort.” Den judiske bibeltolkaren Cassuto har genom exempel visat att innebörden i uttryckssättet inte är att Gud på den sjunde dagen fullbordade sitt verk, utan tvärtom att han på den sjunde dagen *hade* fullbordat sitt verk.¹ Därför *vilade* han på den dagen från allt sitt verk. I Bibel 2000 finns alltså den tolkningen med.

I v 1 och 2 är det hebreiska ordet för ’fullbordade’ ’*toledot*’, ett substantiv som beskriver sådant som är avlat, fött. När v 1 talar om himmelens och jordens ’*toledot*’, menas att de föddes, skapades. Världen och *Jahve*² är artskilda och världen är alltså inte gudomlig, men utgången från Gud, född av honom. Endast Jahve är gudomlig, allt övrigt är icke-gudomligt men skapat av honom.³ V 3 innehåller både ordet ’välsignade’ och ’heligt’. Guds välsignande av den sjunde dagen görs för att genom den välsigna människan. Det innebär att den blir till något gott för skapelsen och i synnerhet för människan. Det är i GT utslutet att välsignelsen av dagen är tänkt som gällande Gud själv. Det gäller människan och Gud lägger in livskrafter i den för människan. Det skall strömma en kraft till liv ut ifrån den dagen.⁴

Begreppet heligt omnämns så tidigt som i skapelseveckan. Heligt är något eller någon som står i ett visst förhållande till Gud, som är invigt eller invigd att tillhöra honom och indraget i den heliga sfär som omger honom och som just på grund av det står i beröring med den heliga kraft som utgår från honom. Gud avskiljer dagen från andra dagar och inviger den sjunde dagen åt sig. En dag till att kunna få förnyad livskvalitet och att få *vara* i ett heligt kraftfält, ett

¹ Michelsen s 49

² GT:s hebreiska namn på Gud. ’Jahve’ betyder ’jag är’

³ Första Mosebok en kommentar s 77

⁴ Första Mosebok en kommentar s 76

gudomligt kraftfält. Därför får människans liv sin egentliga och högsta mening i den gemenskap med Gud som den sjunde dagen representerar.¹

3.1.3 Identiteten: Jag är

2 Mosebok 3:14

v 14: Gud sade: "Jag är den jag är. Säg dem att han som heter 'Jag är' har sänt dig till dem."

Gud – vem är det? Genom att veta namnet på en person bekräftas vederbörande och man manifesterar personens identitet genom namnet. I västerländskt tänkande betraktar man i regel namn som ett medel att identifiera och särskilja individer från varandra medan det i Bibeln finns ett djupare samband mellan namnet och dess bärare.² I Bibeln finns flera exempel³ på sådana. I 1 Mos 17:1⁴ presenterar Gud sig för Abram med orden "Jag är El Shaddai", ett gudsnamn som traditionellt översatts med "Gud den Allsmäktige". Där är det första gången som Gud uppenbarar sig för en människa med 'jag är' följt av ett adjektiv med bestämd form. Längre fram uppenbarar han sig också för Mose med liknande presentation men vid detta tillfälle ännu mer specifik.

2 Mosebok 6:2-3

Gud talade till Mose och sade: "Jag är Herren. v 3: Jag visade mig för Abraham, Isak och Jakob som Gud den Våldige, men jag gav mig inte till känna för dem under mitt namn Herren".

Detta uttalande är Guds svar till Mose när denne flertalet gånger tvekar inför att säga ja till Guds kallelse. När Moses första protest bemöts med ett löftesord i 2 Mos 4:12 "Gå nu, jag skall själv vara med dig när du talar och lära dig vad du skall säga." betyder det att Mose inte kommer att vara ensam utan är buren av och i gemenskap med en aktiv Gud 'jag skall själv vara med dig'. Här som alltid beror löftets värde på vem det är som står bakom det.⁵ Här visar det sig vara han som säger sitt "jag är", han som kallas för JHWH. Namnet med de hebreiska bokstäverna יהוה, יהוה, יהוה - JHWH har en absolut särställning bland de gammaltestamentliga namnen på Gud. Orden 'Jag är' har en karaktär av gudomlig

¹ Michelsen s 50

² Mettinger s 18

³ Text 1 Mos 27:36 och 1 Sam 25:25

⁴ 1 Mos 17:1-5 När Abram var 99 år uppenbarade sig Herren för honom och sade: "Jag är Gud den Våldige. Håll dig alltid till mig och var oförvitlig. Jag skall instifta ett förbund mellan mig och dig och göra din ätt övermåttan talrik." Då föll Abram ner på sitt ansikte, och Gud sade till honom: "Detta är mitt förbund med dig: du skall bli fader till många folk. Därför skall du inte längre heta Abram: ditt namn skall vara Abraham, ty jag skall låta dig bli fader till många folk."

⁵ Mettinger s 32

”självpresentation”¹. Då hebreiskan enbart skrivs med konsonanter och endast i somliga fall använder hjälpvokaler under konsonanterna har tveksamheter varit rådande kring uttalet av Gudsnamnet. I och med att själva det skrivna namnet uppfattades som laddat med speciell helighet upphörde man så småningom helt att uttala det². Man blev tveksam om uttalet och än i dag är forskare inte helt säkra på hur det egentligen lydde. JHWH, oftast tolkat med vokaler a och e blir JaHWeH ’Jahve’ men med vokalerna e, o och a JeHoWaH ’Jehova’. I stället använde och använder man ersättningsordet ’*adonaj*’, ’Herren’. Detta är förklaringen till att olika moderna översättningar har uttryck som t ex ’Herren’ eller ’the Lord’ på de ställen i GT där det högheliga gudsnamnet JHWH förekommer i den hebreiska texten.³

3.2 Människan

3.2.1 Guds avbild

1 Mosebok 1:26-31

V 26: Gud sade: ”Vi skall göra människor som är vår avbild, lika oss. De skall härska över havets fiskar, himlens fåglar, boskapen, alla vilda djur och alla kräldjur som finns på jorden.” v 27: Gud skapade människan till sin avbild, till Guds avbild skapade han henne. Som man och kvinna skapade han dem.

v 28: Gud välsignade dem och sade till dem: ”Var fruktsamma och föröka er, uppfyll jorden och lägg den under er. Härska över havets fiskar och himlens fåglar och över alla djur som myllrar på jorden”. v 29: Gud sade: Jag ger er alla fröbärande örter på hela jorden och alla träd med frö i sin frukt; detta skall ni ha att äta. v 30: Åt markens djur, åt himlens fåglar och åt dem som krälar på jorden, allt som har liv i sig, ger jag alla gröna örter att äta.” Och det blev så. v 31: Gud såg att allt som han hade gjort var mycket gott. Det blev kväll och det blev morgon. Det var den sjätte dagen.

Beskrivningen av människans första tillstånd före syndafallet är att hon levde i ett fullkomlighetstillstånd. I v 27 talas om att hon är Guds avbild *Imago Dei*.⁴ Människans *Imago Dei* är kan ses tredubbelt:

- Hennes *naturliga avbild* där människan är utrustad med odödlighet, förståelse, fri vilja och olika syndsegenskaper.
- Hennes *politiska avbild* som gav människan makt till att härska över de andre lägre stående varelserna.

¹ Mettinger s 32

² I en av sina böcker berättar den israeliske nobelpristagaren i litteratur Samuel Josef Agnon om tora-skrivaren Rafael, en man som hade till yrke att göra avskrifter av de heliga bokrullarna. Varje gång denne Rafael kom till ett ställe i texten där hans original hade gudsnamnet JHWH lämnade han en lucka i sin egen avskrift. Först när Rafael hade underkastat sig speciella reningsriter, fyllde han i dessa luckor. Den omständliga proceduren må synas underlig för en modern västerlänning. Den ger emellertid ett talande vittnesbörd om JHWH-namnets unika ställning bland de bibliska gudsnamnen. Detta namn JHWH är det heligaste bland dem alla. Det är detta namn Paulus syftar på, när han talar om ”det namn som står över alla andra namn” i Fil 2:9. Mettinger s 24

³ Mettinger s 29

⁴ Latin. Kan jämföras med engelskans ’image’ bild, avbild, motstycke.

- Hennes *moraliska avbild* som betyder att hon blev skapad i rättfärdighet och i sann helighet. Liksom Gud är kärlek var också människan i begynnelsen besjälad av kärlek. Hela hennes väsen var märkt av kärlekens stämpel. Kärleken var grundprincipen i hennes innersta väsen; i tankar, ord och gärningar. Liksom Skaparen var hon också skapad rättfärdig, barmhärtig, sann och ren. Hon var immun mot all synd.

Gudsbilden omfattar på samma sätt människans intellektuella funktioner som betydde sann kunskap om Gud hans verk.¹ Uttrycket i v 26 'som är vår avbild' blir då grundläggande och riktningangivande för betydelsen och det som följer 'lika oss' preciserande².

Ska man då förstå gudsligheten som en yttre eller inre likhet mellan Gud och människan? Eftersom människan såsom människa är skapad till Guds avbild, framstår det som något *mänskligt* att vara Guds avbild. Det är inte något gudomligt att vara lik Gud. Det gudomliga är att *vara* Gud – inte att likna honom – och det gudomliga är att *skapa*. Inte ens när människan återspeglar Gud som allra klarast blir hon skapare³. Texten vill allra helst ge en helhetsbild av människan i förhållande till Gud och i förhållande till skapelsen i övrigt. I texten förmedlas alltså inte enbart människans andliga egenskaper, utan ställer människan inför Gud, ansikte mot ansikte, i samma förhållande som en avbildning står till det som den avbildar⁴. Gud placerar inte människan i en värld som är "öde och tom" där mörker råder. I ett sådant kaos kan människan inte bygga bo. I stället skapar Gud först en värld full av allt gott och när han så har lyft den från kaos till kosmos placerar han in människan och ger henne hela denna underbara jord som gåva och uppgift. Till sist helgar han människans liv på jorden och ger det mål och mening genom att låta stegringen nå sin höjdpunkt på den sjunde dagen, sabbatsdagen som blir helgad till gemenskap med Gud.⁵

3.2.2 Adam och syndafallet

1 Mosebok 3:8-10

V 8: De hörde Herren Gud vandra i trädgården i den svala kvällsvinden. Då gömde sig mannen och kvinnan bland träden för Herren Gud. v 9: Men Herren Gud ropade på mannen: "Var är du?" v 10: Han svarade: "Jag hörde dig komma i trädgården och blev rädd, eftersom jag är naken, och så gömde jag mig."

¹ Lindström s 21

² Michelsen s 44, 45

³ Wingren s 39

⁴ Michelsen s 46

⁵ Michelsen s 29

Till Guds avbild var Adam skapad och så skulle han leva men Adam nöjde sig inte med att vara *Guds* avbild. Adam ville *vara* Gud¹, gudomlig. Det var detta omänskliga maktbegär som blev hans död.² Liksom all välsignelse kommer från Gud och alla människor är hans skapelser och beroende av honom är också all synd under himmelen synd mot Gud, mot skapare. Ordet 'adam' betyder på hebreiska 'människa'. Hebreiskans 'adama' betyder 'jord'. Namnet Adam fungerar både som ordet för 'människa, danad som stoft från jorden' och som ett egennamn.³ På Adams väg till begäret att bli Gud upplever han för första gången skam och förnedring.⁴ I sin nakenhet finner han sig blottad inför Gud på grund av sitt eget handlande. I synden blir något skadat och resultatet av skadan blir döden⁵. Synden är den förödande makten inom Guds skapelse som spränger de gränser Gud har satt. Just på grund av detta gränsöverskridande kastar synden tillbaka den skapade världen till kaos: den fruktbara åkerjorden blir för syndens skull en mark för kamp och slit.⁶ Därmed öppnade Adam vägen för mänskligheten in i dödens återvändsgränd. Syndafallet vände fullständigt upp och ner på det mänskliga tillståndet. Det ursprungliga tillståndet i fullkomlighet ersattes av människans totala fördärv. Syndafallet blev möjliggjort för att Adam missbrukade sin fria vilja. Guds gåva som *Imago Dei* – så som han blev skapad – blev nu fullständigt fördömt.⁷

Mitt i syndens tillväxt i människornas liv visar Gud omsorg; om t ex Kain⁸ trots att han var en mördare, om Noa och om Abraham. I Abraham ser Gud en människa som lyder honom och därför anförtros att bli stamfar till Guds utvalda folk, ett folk till tecken på att Gud inte övergivit sin skapelse utan dess motsats: fullbordar den.

3.3 Förbundet med Israel

3.3.1 Ett heligt folk väljs ut

3 Mosebok 11:44

V 44 "Jag är Herren, er Gud: ni skall vara heliga och förbli heliga, ty jag är helig".

Israels ställning i kristendomens historia har varierat i olika tider och traditioner och varierar fortfarande i olika kristna riktningar. Det måste alltid tas hänsyn till de bakomliggande

¹ 1 Mos 3:5

² Wingren s 39

³ *Första Mosebok en kommentar* s 83

⁴ Michelsen s 71

⁵ Wingren s 43

⁶ Michelsen s 26

⁷ Lindström s 21, 22

⁸ 1 Mos 4:8-16

orsakerna och i vilken tid och sammanhang uttalande skett. Både Jesus, Paulus och de tidiga kyrkofäderna har lyft fram det judiska folkets hedersplats men också talat om dess otro, dom och om Jerusalems fall.¹ I många fall har förfärligt nog Kyrkans människor handlat rakt emot Guds och Nya testamentets hållning till det judiska folket p g a att man *endast* tagit hänsyn till den i nuet rådande situationen och inte sett Guds helhet. Det talas inte på något ställe i Nya testamentet om dessa löftens upphävande eller uttraderande². De löften Gud gett till Israel kan delas in i fyra grupper³:

1. Löftena till folket⁴
2. Löftena om landet⁵
3. Löftena om staden⁶
4. Löftena om uppgiften⁷

Tanken kring Messias, den Smorde formas i och med införandet av kungadöme i Israel. När Israel fick en ny kung smordes han med olja⁸ och smörjelsen ansågs förmedla Guds ande. Inför varje ny kung ställdes förhoppningar om frihet, rättvisa och fred. Då kungarna inte infriade folkets drömmar sköts en Messiaslängtan mer och mer framåt i tiden.⁹ Profeterna ställde sig ofta kritiska till kungarnas politiska åtgärder samtidigt som de höll fast vid traditionen om konungen som en god härskare. En av dessa profeter var Hesekiel som levde på 500-talet. Han fördes bort i fångenskap till Babylon¹⁰ och såg fångenskapen som en förklaring till att folket svikit Gud. Hesekiel ger både domsprofetior men också löften om återupprättelse.

Hesekiel 36:22-27 Profetia om Israels berg – Israels rening

V 22 Säg därför till Israels folk: Så säger Herren Gud: Det är inte för er skull jag ingriper, israeliter, utan för mitt heliga namn som ni har vanärat bland de folk ni har kommit till. v 23: Ni har vanärat mitt mäktiga namn överallt bland folken; det har blivit vanärat, men jag skall visa hur heligt det är. Genom er skall jag visa min helighet inför folken. Då skall de inse att jag är Herren, säger

¹ Wingren s 91-93

² Matt 5:17-19: Tro inte att jag har kommit för att upphäva lagen eller profeterna. Jag har inte kommit för att upphäva utan för att uppfylla. Sannerligen, innan himlen och jorden förgår skall inte en enda bokstav, inte minsta prick i lagen förgå; inte förrän allt har skett. Den som upphäver ett enda av buden, om så det allra minsta, och undervisar människorna så, han skall räknas som den minste i himmelriket. Men den som handlar och undervisar efter dem skall räknas som stor i himmelriket.

Se även Ef 2:15 och dess kommentar på s 39.

³ Lilja s 29

⁴ Jer 31:3, 35-36 1 Mos 12:1-3, 17:1-19, 2 Mos 19:5-6, 2 Sam 7:23-24

⁵ 1 Mos 12:5-7, 2 Mos 32:13-14

⁶ 2 Sam 24:15-25

⁷ Jes 42:1-9

⁸ 1 Sam 16:12b-13a: Och Herren sade: ”Han är det, honom skall du smörja.” Samuel tog då oljehornet och smorde honom mitt ibland hans bröder. Och Herrens ande föll över David och var sedan alltid med honom.

⁹ En bok om Gamla Testamentet s 43

¹⁰ Babyloniska fångenskapen varade mellan år 587 till 539 f Kr.

Herren Gud. v 24: Jag skall hämta er hos de främmande folken, samla in er från alla länder och föra er till ert eget land. v 25: Sedan skall jag bestänka er med rent vatten och göra er rena. Ni har orenat er med alla era avgudabilder men jag skall göra er rena. v26: Jag skall ge er ett nytt hjärta och fylla er med en ny ande. Jag skall ta bort stenhjärtat ur kroppen på er och ge er ett hjärta av kött.

v 27: Med min egen ande skall jag fylla er. Jag ska se till att ni följer mina bud och håller er till mina stadgar och lever efter dem.

Hesekiel beskriver hur Gud fortsätter i v 23 att värna om sin helighet och samtidigt än en gång drar in sitt folk i frälsningsplanen. Profeten talar om en rituell och moralisk orenhet. I v 23 omnämns att de har vanärat Guds mäktiga namn och i v 25 att folket lovprisat sina avgudabilder och vänt sig till dem som idoler och därmed blivit orena. I profetia finns löftet om att Gud lovar att rena dem från *all* deras orenhet och dessutom visa sin helighet genom detta folk.

3.3.2 Lagen

5 Mosebok 6:1-25 Kärleken till Herren och hans bud

v 1 Och detta är den lag, de stadgar och föreskrifter som Herren, er Gud, befälde mig att lära er för att ni skall lyda dem i det land ni går över till och tar i besittning. v 2: Om du alltså fruktar Herren, din Gud, du liksom dina barn och barnbarn, och i hela ditt liv följer alla hans stadgar och bud som jag ger dig, så kommer du att leva länge. v 3: Du skall lyssna, Israel, och följa dem troget, så att det går dig väl och ni blir mycket talrika, så som Herren, dina fäders Gud, har lovat dig – ett land som flödar av mjölk och honung.

v 4: Hör, Israel! Herren är vår Gud, Herren är en. v 5: Du skall älska Herren, din Gud, av hela ditt hjärta, med hela din själ och med all din kraft. v 6: Dessa ord som jag i dig ger dig skall du lägga på hjärtat. v 7: Du skall inpränta dem i dina barn och tala om dem när du sitter i ditt hus och när du är ute och går, när du lägger dig och när du stiger upp.

v 8: Du skall binda dem som ett tecken kring din arm, och de skall vara ett kännemärke på din panna. v 9: Du skall skriva dem på dina dörrposter och i dina stadsportar. v 10: När Herren, din Gud, för dig in i det land han ger dig enligt sin ed till dina fäder Abraham, Isak och Jakob – ett land med stora och vackra städer som du inte har byggt, v 11: med välfyllda hus som du inte har fyllt, med vattencisterner som du inte har huggit ut, med vingårdar och olivlundar som du inte har planterat – och du då äter dig mätt, v 12: skall du akta dig för att glömma Herren, han som förde dig ut ur Egypten, ut ur slavlägret. v 13: Herren, din Gud, skall du frukta, honom skall du tjäna, och vid hans namn skall du svära. v 14: Ni skall inte följa andra gudar, ingen av dem som era grannfolk dyrkar. v 15: Ty Herren, din Gud, finns mitt ibland er, och han är en svartsjuk Gud. Väck inte vreden hos Herren, din Gud, ty han kan utplåna dig från jordens yta. v 16: Ni skall inte sätta Herren, er Gud, på prov, som ni gjorde vid Massa¹. v 17: Följ noga de bud, lagar och stadgar som du har fått av Herren, er Gud. v 18: Du skall göra det som är riktigt och rätt i Herrens

¹ 2 Mos 17:1-7: Folket anklagar Mose för att det inte fanns något vatten att dricka när de slog läger i Refidim

ögon. Då går det dig väl, och du får komma till det rika land som Herren med ed har lovat dina fäder och ta det i besittning. v 19: Herren kommer att jaga bort alla dina fiender, så som han har sagt. v 20: När din son en gång frågar dig: "Vad är meningen med de lagar, stadgar och föreskrifter som Herren, vår Gud, har gett er?" v 21: då skall du svara honom: "Vi var faraos slavar i Egypten, men med stark hand förde Herren oss ut ur Egypten. v 22: Inför våra ögon gjorde Herren i Egypten stora tecken och under, som drabbade farao och hela hans hov, v 23: men oss förde han ut därifrån och ledde oss hit för att ge oss det land han med ed har lovat våra fäder. v 24: Och Herren befallde oss att lyda alla dessa stadgar och att frukta Herren, vår Gud, till gagn för oss själva i all vår tid, så att han låter oss leva, som han har låtit oss göra intill denna dag. v 25: Vi är rättfärdiga om vi inför Herren, vår gud, troget följer hela denna lag, så som han har befallt oss."

Den helhet som rådde i skapelsen handlade inte om lag. I skapelsen fanns inte behov av en lag som verkar med hjälp av tvång och som hotar med straff. Det behövdes inte. De naturliga buden var skrivna i hjärtat och efterföljdes i frihet och med glädje. Lagen kommer däremot som en frukt av Adams handling och hör hemma i det tillstånd som uppstår genom Adams synd.¹

Israels lagstiftning är annorlunda än andra folks lagar. Å ena sidan är Israel ett jordiskt land som andra länder och livet överallt på jorden är ett liv under hårda lagar² och en allmän lag rymmer både hårdhet och omsorg om grupper av människor och individer. Å andra sidan vill Israels Gud hålla Israels folk avskilt från andra nationer, isolera egendomsfolket och hindra det från att beblanda sig med andra folk. Lagen för Israel är alltså ett specialfall bland andra allmänna lagar. I en allmän lag kan det finnas fog för ett ifrågasättande "varför" som t ex ett ifrågasättande av en lag som i regel har ytterligare en lag som förklaring. För att exempelvis få äga en registrerad bil i Sverige måste bilen vara försäkrad *ifall* det skulle ske en olycka. Om olyckan *skulle* inträffa finns andra regler som rör olyckor. På samma sätt satte Israels Gud upp lagar till garanti för att lagarna skulle följas.³ Utifrån detta utvecklades under GT:s tid en rad tolkningar och kommentarer som skulle fungera som stöd och hjälp till att följa lagen.

3.3.3 Fullbordan genom förbundet med Israel

Jesaja 32:1-8 När rättfärdighet råder

v 1: Rättvist skall en gång en konung regera, furstar härska med rättfärdighet.

¹ Wingren s 28

² Wingren s 29

³ Hes 20:23-26 I öknen svor jag emellertid att skingra dem bland folken och sprida ut dem i främmande länder. De hade ju inte levt efter mina stadgar. De hade förkastat mina bud och vanhelgat mina sabbater och låtit sig lockas av sina faders avgudabilder. Jag gav dem också bud som inte var goda och stadgar som inte förde till liv. Jag gjorde dem orena när de som offergåva överlämnade det första som kom ur moderlivet. Ty jag ville injaga skräck i dem så att de skulle inse att jag är Herren.

v 2: Alla skall de vara som värn mot stormen och skydd mot slagregn. De skall vara som bäckar i öknen, som klippblockets skugga i solpinat land. v 3: Då skall de seendes ögon inte slutas, de hörandes öron skall lyssna. v 4: De obetänk-samma skall få förstånd, de stammande tala flytande och klart. v 5: Dåren skall inte mer kallas ädel, skurken inte kallas storsint. v 6: Dårens ord är idel dårskap och alla hans avsikter onda. Han handlar gudlöst och talar förvänt om Herren. Den hungrige låter han svälta, den törstande vägrar han vatten. v 7: Onda är skurkens vapen, skändliga är hans planer, när hans lögner faller den hjälplöse, hans ord den fattige i rätten. v 8: Men den ädles planer är ädla, han träder upp för allt som ädelt är.

Cirka två hundra år före Hesekiel, mellan ca 760 och 680 f Kr levde Jesaja. Hans främsta uppgift var att ge profetiska varningar till Israels och Judas kungar men också att ge tröst i vetskapen om att det svåra skulle ta slut och att överträdelsen bli förlåten. I kapitel 30 och 31 nämns att israeliterna ville ta initiativ till att be om hjälp från Egypten. I kapitel 30:2 profeterar Jesaja tydligt att ett beroende av egyptisk hjälp inte är i enlighet med Guds vilja. Förutsättningarna finns i Sion¹, Jerusalem och löftena gäller dess återupprättande. Därför behöver de som har en äkta tro inte hysa någon fruktan. Guds utlovade plan med Sion ska vara anledning nog för att den trogna kvarlevan ska sätta sin tro till Gud. Jesaja profeterade² två enkla bilder som visar att Gud avsiktligt handlade med sitt folk enligt sin eviga plan: En bonde plöjer inte gång efter annan sin åker utan orsak. Han plöjer för att när tiden är inne kunna så och skörda. Inte heller blir säden tröskad i oändlighet. Syftet med tröskningen är att skilja kornen från halmen. Gud tänker inte krossa Israel utan sänder dom för att rena sitt folk och skilja den trogna kvarlevan från de ogudaktiga.³ Israel kommer att bli välsignat, det kommer att ha framgång och växa och återvinna sin maktställning bland folken. Trots att de är ett upproriskt folk ges försäkring om återupprättelse genom tro på Gud.⁴ Rättfärdighet kommer att råda under Sions rättfärdige kung. Ändå lämnar inte det framtida hoppet något utrymme för att nonchalant luta sig tillbaka. Folket i Jerusalem får höra varningen att dom och förstörelse kommer att föregå dessa välsignelser till dess att ”ande från ovan” utgjuts.

V 1 talar om en konung som tillsammans med furstar ska regera och härska med rättfärdighet. I ljuset av resultatet av konungens regeringssätt i v 3 och 4 kan konungen inte vara annan än Messias, den Smorde. ”Alla” i v 2 skall de vara som värn mot stormen och skydd mot slagregn. Deras makt ska inte brukas för själviska syften utan helt och hållet till folkets bästa. Effekten av deras regering beskrivs med vackra och målande bilder⁵. Det är ett tecken för den

¹ Sion: namnet på berget i Jerusalem. Även staden Jerusalem kallas för Sion.

² Jes 28:23-29

³ Gamla testamentet talar s 280

⁴ Jes 30:15-26

⁵ Bernspång s 277

messianska tiden att de fysiskt blinda botas och de andligen blinda uppfattar andliga verkligheter¹. I v 3 talas det om att det inte är blinda och döva i egentlig mening. Det är de ”seendes ögon” och ”de hörandes öron” som skall öppnas². Förvandlingen i v 4 innebär att i och med att deras ögon öppnats för Guds ord skall deras kunskap öka och deras andliga och moraliska standard höjas. Genom sitt ord upplyser Herren alla som kommer till honom oavsett hur lättsinniga eller fåkunniga de än är som kommer. Det finns därför hopp också för en generation som tappat bort den andliga dimensionen. För hos Herren kan de vinna sann andlig kunskap. Ordet för ’lättsinnig’ ger bilden av sådana som handlar efter sina egna odisciplinerade impulser. ’De stammande’ avser de ondskefulla som vägrar att tala rent ut för att inte deras onda avsikter skall bli avslöjade. Men när alla dessa får ögon och öron öppnade blir deras hjärtan och sinnen upplysta. Tungan avslöjar vad som finns i hjärtat. Andligt och moraliskt pånyttfödda kommer de att prisa Herrens namn och vittna om hans sanning.³ Orden i v 6 visar hur människor berövas det välstånd de har och hur de fattiga förhindras att förbättra sina villkor. Både falska profeter och ogudaktiga styresmän får här sin rätta beskrivning. Själva centrum för ondskan är att de talar det som är förvrängt om Herren. Därmed blir allt i deras filosofi och handlande fel. Guds folk uppmuntras att inte frukta denna mänskliga ondska och falska ledare. Denna ondska skall upphöra och ersättas av en annan ordning.⁴

3.3.4. Dom och räddning

Hesekiel 18:1-4 Det personliga ansvaret

v 1: Herrens ord kom till mig: v 2: Hur kommer det sig att ni använder detta ordspråk i Israel: När fäderna äter surkart får barnen ont i tänderna. v 3: Så sant jag lever, säger Herren Gud, ni skall aldrig mer använda det ordspråket i Israel. v 4: Allas liv tillhör mig. Faderns liv tillhör mig likaväl som sonens. Det är den som syndar som skall dö.

Hes 18:21-32 Herrens rättfärdighet

¹ Jes 29:18, 35:5 Bernspång s 277

² Bernspång s 277, 278

³ Bernspång s 278

⁴ Bernspång s 279

v 21: *Om den gudlöse upphör med sina synder och håller alla mina bud och handlar rätt och rättfärdigt skall han leva. Han skall inte dö.* v 22: *Alla de brott han begått skall vara glömda. Genom sina rättfärdiga gärningar skall han leva.* v 23: *Skulle jag önska den gudlöses död? säger Herren Gud. Skulle jag inte hellre se att han upphörde med sina gärningar och fick leva?* v 24: *Men om den rättfärdige upphör att vara rättfärdig, om han börjar handla orätt och begår samma slags vidrigheter som den gudlöse, skall han då leva? Nej, alla hans rättfärdiga handlingar skall vara glömda. För den trolöshet han visat och de synder han begått skall han dö.* v 25: *"Det Herren gör är inte rätt", säger ni. Lyssna, israeliter! Är det jag som handlar orätt? Är det inte ni?* v 26: *Om den rättfärdige upphör att vara rättfärdig och börjar handla orätt skall han dö. För den orätt han gjort skall han dö.* v 27: *Och om den gudlöse upphör att handla gudlöst och börjar handla rätt och rättfärdigt skall han rädda sitt liv.* v 28: *När han kommer till insikt om sina brott och upphör med dem skall han leva. Han skall inte dö.* v 29: *"Det Herren gör är inte rätt", säger man i Israel. Men är det jag som handlar orätt, israeliter? Är det inte ni?* v 30: *Alltså skall jag döma er, israeliter, var och en efter hans gärningar, säger Herren Gud. Vänd om! Vänd er bort från era brott, så att de inte får er på fall.* v 31: *Sluta upp med alla era brott mot mig. Skapa er ett nytt hjärta och en ny ande. Inte vill ni väl dö, isareliter?* v 32: *Jag önskar ingens död, säger Herren Gud. Vänd om, så får ni leva.*

I Guds plan ingår både en nationell dom och räddning och en omsorg om individen. I 18:21 ff anklagar Hesekiel Israels äldste för att ha avgudar i sina hjärtan när de kommer till honom för att söka Guds vilja. Han varnar dem med att Guds vrede kommer att drabba dem om de inte ändrar sig. Jerusalem är så fyllt av synd att ingen kan rädda staden från förstörelse¹. Många tror ändå att Gud av hänsyn till den rättfärdiga grupp som finns där, kommer att skjuta upp domen precis som han gjort tidigare. Hesekiel varnar befolkningen en sista gång och berättar att om så Noa, Daniel eller Job hade varit i Jerusalem så skulle det ändå inte hjälpa. De skulle bara kunna rädda sig själva. Jerusalems invånare liknas vid ett vinträd i skogen som ska brännas – Guds dom är nära². Endast Herrens rättfärdighet kan ge liv.

Jesaja 32:14-20 Dom och räddning för Jerusalem och Israel

v 14: *Palatset skall ligga övergivet, den brusande staden bli tom. Ofelhöjden och tornet blir öde fält för alltid, en tummelplats för vildåsnor, en betesplats för hjordar – v 15 tills ande från ovan utgjuts över oss. Då skall öknen bli till en trädgård och trädgårdar räknas som skog.* v 16: *Rätten skall bo i öknen, rättfärdighet i trädgården.* v 17: *Rättfärdighetens verk är fred och välstånd, dess frukt beständig ro och trygghet.* v 18: *Mitt folk skall få bo i ett fredligt land, i hem där de känner sig trygga och får vila sorglösa.* v 19: *Men skogen skall fällas och staden jämnas med marken.* v 20: *Lyckliga ni som kan så vid alla vatten och låta oxar och åsnor ströva fritt!*

¹ Jes 14:12-15:8

² Gamla testamentet talar s 319

I v 14 beskrivs en stor förödelse över Jerusalem. Mitt i förödelser ser profeten i v 15a rakt in i fridsriket. Han ser ett förlöst folk och identifierar sig med det. Tack vare konungens, Messias regerande råder rättfärdighet och det som är starkt förknippat med det: Andens utgjutande. V 15b och 16 talar om öknen och det är hedningarna som ses som en andlig öken medan Israel är en Guds plantering, 'en trädgård'. Mitt i förödelserns Jerusalem förvandlas öken till trädgård och trädgården till skog. Den ro och trygghet som beskrivs i v 17 är helt beroende av Messias ankomst. Genom hans uppenbarelse ska världen få uppleva vad den aldrig lyckats åstadkomma genom egna ansträngningar, nämligen fred. Som ett resultat av rättfärdigheten är att allt detta goda kommer.¹ Kapitlet avslutas med att löftet är fast. Storm kommer och storm passerar. De goda tiderna bryter in. De som här är 'lyckliga' är de som får uppleva fridsrikets välsignelse, ett förlösat Israel och en värld som vänt om till Herren.² V 17 inbjuder till stor uppmuntran åt den som i denna tiden sprider Guds ord.³ I kapitel 34 talas det om Guds församlande av världens folk till en dom som följs av Sions återuppriktelse i kapitel 35. Dessa två kapitel utgör tillsammans en ofattbart stor händelse⁴ för alla jordens folk och stammar.

3.3.5 Israels fullkommande och återsamlade

Jesaja 60:1-3, 16-22 Jerusalems kommande härlighet

v 1: Res dig, stråla i ljus! Ditt ljus är här, Herrens härlighet går upp över dig.

v 2: Jordan är höljd i mörker, töcken omger folken, men över dig skall Herren stråla, över dig skall hans härlighet visa sig.

- - -

v 16: Du skall dia folkens mjölk, dia kungars bröst. Då skall du inse att jag, Herren, är den som räddar dig, att Jakobs Mäktige befriar dig. v 17: Jag ger dig guld i stället för koppar, ger dig silver i stället för järn, koppar i stället för trä, järn i stället för sten. Freden skall vara din överhet, rättfärdigheten din fogde. v 18: Man skall inte mer se våld i ditt land, förtryck och förödelse inom dina gränser. Dina murar skall du kalla "räddning", dina portar "lovsång".

v 19: Solen skall inte mer vara ditt ljus om dagen och månen inte lysa dig med sitt sken. Nej, Herren skall vara din härlighet. v 20: Din sol skall aldrig gå ner och din måne aldrig avta, ty Herren är ditt eviga ljus, din sorgetid är förbi.

v 21: Alla i ditt folk skall vara rättfärdiga, och de skall för evigt äga landet. De är skott som jag har planterat, jag har skapat dem för att visa min härlighet.

v 22: Av den minste blir det en skara på tusen, den ringaste blir till ett mäktigt folk. Jag, Herren, skall låta det ske snabbt, när tiden är inne.

Förvissningen om Guds återuppbyggnad av Jerusalem i kap 60:1 uttrycks i en stor glädje. Israel skall resa sig ur sin misär och förnedring. Det talas om "ljus" och om det Jerusalem som

¹ Bernspång s 282

² Bernspång s 282

³ Ps 126:5-6

⁴ Gamla testamentet talar s 281

skall komma, ett Jerusalem som är återupprättat och fullt av skönhet och härlighet. När Gud första gången skapade, började han med att säga: ”Ljus, bli till!”¹. När han omskapar Sion blir det också först och främst fråga om ljus.² I v 2 talas det om jorden som är ’höljd’ i mörker. Ju tjockare mörkret är och ju dunklare töcknet blir desto större är behovet av ljus. Det mörkret kommer att vara tills Herrens härlighet kommer med ljus över Sion.³ V 16: Folkens rikedomar skall föras till Israel och folken skall ha omsorg om Israel. Detta sägs med den speciella bilden att Israel skall få ”dia konungabröst”. V 17: de rikedomar Israel förlorat under sorgens och motgångens dagar skall ersättas med långt värdefullare ting.⁴ V 18: Bilden är en befriad stad och att murarna heter ”räddning” betyder att de skyddar mot varje form av våld, attack och invasion. Gud själv skall vara denna skyddsmur omkring sitt folk. Ett välklingande och befriande budskap ligger i att portarna ska heta ”lovsång”. Detta folk som bor i trygghet skall vara ett folk som tror och sjunger Herrens lov.⁵

3.4 Jesus Kristus: Gud och människa

3.4.1 Den Skriftlärd: Om Lag och kärlek, helighet och fullkomlighet

Matteusevangeliet 5:48

v 48: Var fullkomliga, så som er fader i himlen är fullkomlig.

Ἐσεσθε οὖν ὑμεῖς τελεῖοι ὡς ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐρανόσ τελειός ἐστιν.

När Jesus inleder sin aktiva gärning gör han det inom tre huvudområden⁶:

- 1 Förkunnelse om himmelriket
- 2 Undervisning kring lagen
- 3 Botande av sjuka

¹ 1 Mos 1:3

² Bernspång s 491

³ Bernspång s 491

⁴ Bernspång s 497

⁵ Bernspång s 497

⁶ Fornberg s 65, 66

I Bergspredikans (Matt kap 5-7) två första verser vill Matteus visa på både Jesu ursprung och mål. Kap 5 vers 1: ”När han såg folkskarorna gick han upp på berget. Han satte sig ner, och hans lärjungar kom fram till honom. V 2: Han började undervisa dem och sade:”. Både Jesu judiska identitet, hans gedigna kunskaper i de heliga skrifterna och hans avsikt med undervisningen anges i verserna. Det var brukligt att skriftlärda judar omgav sig med lärjungar, så också Jesus. När Jesus går upp på berget ses det som en parallell till Mose och hans mottagande av lagen på Sinai berg. Då gavs den mosaiska lagen som grundval för Israels liv. Nu gör Jesus på samma sätt och likt andra rabbiner satte sig Jesus ner, en tydlig markering för en undervisande skriftlärdd.¹ Jesus undervisar sina lärjungar om lagen som strax skulle komma att omfatta inte endast Israels folk utan hela mänskligheten och dess grundval för liv. För den fromme juden betraktades Lagen som en av världens grundvalar. Översteprästen Simon den rättfärdige som levde omkring år 200 f Kr uttryckte följande om bl a lagen: ”Genom tre ting upprätthålls världen: genom lagen, genom tempeltjänsten och genom kärleksfulla gärningar.”² Jesus går, evangelierna igenom hårt åt de skriftlärda och fariseerna för att de menade sig ha nycklarna till skriften och tolkningsrätt. Lagen som är gedigen innehåller 613 bud och är full av ”Du skall...” (248 st) och ”Du skall inte...”(365 st). En rättrogen jude ska utifrån det varje dag (365) leva upp till lagen med hela sin varelse (248 ben i kroppen).³ När de skriftlärda och fariseerna⁴ missbrukade sin makt och kunskap förvandlades det goda till hyckleri och lagen förvreds till krokben för människorna istället för till hjälp. Lagen utifrån 10 Guds bud handlar uteslutande om kärlek: kärleken till Gud och kärleken till nästan. Jesus ifrågasätter aldrig lagen men väl tolkningen och efterlevandet av den.

När evangelierna talar om lagen och buden är det främst Matteus och Johannes som använder orden fullkomlig, kärlek och älska. Generellt översätts ordet τελειος *teleios* med fullkomlig men kan också ha innebörden fullmogen, fullständig, i fullt mått. Att vara fullkomlig innebär i sammanhanget en *etisk* fullkomlighet och utifrån den judiska kontexten menas en människa som är helt vänd mot Gud och därför lever upp till lagens alla bud. Ordet har i semitiskt språkbruk innebörden av helhet och harmoni. I en av de s k Dödahavsskrifterna omtalas fullkomlighet som en gåva från Gud. I Matt 5:48 ställs inte egentligen kravet om att leva utan

¹ Fornberg s 76

² Fornberg s 90

³ Fornberg s 91

⁴ Matt 23:23-24 ”Ve er, skriftlärda och fariseer, ni hycklare som ger tionde av mynta och dill och kummin men försummar det viktigaste i lagen: rättvisa, barmhärtighet, trohet. Det gäller att göra det ena utan att försumma det andra. Ni blinda ledare, som silar mygg men sväljer kameler!

synd utan kravet att människans hjärta ska vara odelat.¹ Det som Jesus förkunnat om i verserna 38-47 handlar just om kärleken till nästan, till och med kärleken till sin fiende och Jesu förkunnelse för lärjungarna är ett förberedande för riket som ska komma.² I synopsen i Luk 6:36 används det något mindre tillspetsade ordet 'barmhärtighet', men finns det någon egentlig motsats mellan orden? Det som skiljer orden åt är att 'barmhärtig' antyder ett allmänt medmänskligt agerande sprunget ur hjärtat medan τελειος *teleios* har en bestämdhet i sig; att vara något fullt ut, inte då och då utan helt och hållet.

Ordet helig αγιος *agios* och helga, är inte alls lika förekommande i evangelierna som i GT. I Mark 1:20 omtalas Jesus som Guds helige och Matteus använder ordet på ett flertal ställen³. Jesus talar där om heligt i några olika sammanhang, bland annat i bönen Vår Fader 'låt ditt namn bli helgat'. I Joh 10:36 säger Jesus om sig själv att han blir helgad av Fadern, i 17:17 ber han att Fadern ska helga dem genom sanningen och i v 19 att han själv helgar sig som ett offer för att också de ska helgas. GT:s innebörd av ordet är dock densamma i NT. Oavsett om det är Faderns namn, Jesus själv, människan eller föremålen i templet som står i fokus är det alltid förhållandet till Gud som avses. NT:s begrepp av *heligt αγιος agios* är någon/något som är invigd/invigt att tillhöra Gud.

Johannesevangeliet 13:34-35

v 34: Ett nytt bud ger jag er: att ni skall älska varandra. Så som jag har älskat
 Εντολην καινην διδωμι υμιν, ινα αγαπατε αλληλους, καθως ηγαπησα

er skall också ni älska varandra.
 υμας ινα και υμεις αγαπατε αλληλους.

v 35: Alla ska förstå att ni är mina lärjungar om ni visar
 εν τουτω γνωσονται παντες οτι εμοι μαθηται εστε, εαν
varandra kärlek.
 αγαπην εχητε εν αλληλοις.

Jesu undervisning om *αγαπη agape* kärlek och om att älska *αγαπαω agapao* förekommer i alla fyra evangelierna med tonvikt i Joh. I Joh har Jesus fram till kap 13 talat om Faderns eller Jesu kärlek till människorna men från och med kap 13 och framåt börjar han tala om lärjungarnas ömsesidiga kärlek. Det nya bud Jesus ger är att lärjungarna ska älska varandra *så som* (καθως *kathos*) Jesus har älskat dem.⁴ Budet innefattar en kärlek som är betingad av Jesus och i 15:9 talas det också om att källan till kärleken är Faderns kärlek.⁵

Johannesevangeliet 15:10-12, 17

¹ Fornberg s 87, 101

² Nepper-Christensen s 79

³ Matt 4:5, 7:6, 23:17, 23:19, 24:15, 27:52-53

⁴ Kieffer s 352

V 10: Om ni håller mina bud blir ni kvar i min kärlek, så som jag har hållit
 εαν ταζ εντολασ μου τηρησητε, μενειτε εν τη αγαπη μου, καθωζ εγω
min faders bud och är kvar i hans kärlek.

του πατροζ μου ταζ εντολαζ τετηρηκα και μενω αυτου εν τη αγαπη.

v 11: Detta har jag sagt er för att min glädje skall vara i er och er glädje bli
 Ταυτα λελαληκα υμιν ινα η χαρα η εμη εν υμιν και η χαρα υμων

fullkomlig.

πληρωθη.

v 12: Mitt bud är detta: att ni skall älska varandra så som jag har älskat
 αυτη εστιν η εντολη η εμη, ινα αγαπατε αλληλουζ καθωζ ηγαπησα

er.

υμαζ.

v 17: Detta befäller jag er: att ni skall älska varandra.

ταυτα εντελλομαι υμιν, ινα αγαπατε αλληλουζ.

V 10 använder ett återkommande ord i Joh μενω *meno* att stanna kvar, förbli, bli kvar. Jesu förkunnelse innebär att man förhåller sig till honom på ett eller annat sätt. Att förbli i Jesus är att aktivt tro på honom. Förkunnelsen är uppmanande och vänder sig till människans vilja. Det går inte att *tro* utan att *följa* Jesu bud. Den som *följer* hans bud gör det i ”presens particip” d v s något som är pågående. Den som följer *är följande* – *troende*, en ständig handling oavsett om man är vaken eller sover, frisk eller sjuk, etc. Den som följer *är* i honom och får därmed del av Jesus själv. I v 11 nämner Jesus om att också glädjen *χαρα chara* ska bli fullkomlig. Ordet glädje är nära besläktat med nåd *χαριζ charis* och kan ha flera betydelser beroende på sammanhang, till exempel skönhet, behag, men också gunst, välvilja eller ynnest. Ordet används ofta i de välgångsönskingar som förekommer i inledningen och avslutningen av de olika brevtexterna.

I de svenska bibelöversättningarna används ordet fullkomlig både i Matt 5:48 och Joh 15:11 men där det i den grekiska texten i Joh 15:11 används ett annat ord *πληρωω pleroo* fullhet, fyllas, göra fullständig. Båda orden med dess olika varianter, böjningar och former som substantiv, verb och adverb används kring temat men belyser från olika håll. *τελειος teleios* kan lättast beskrivas utifrån bilden av en *fullmogen* frukt, alltså något som når sin fulla mognad. Det närbesläktade ordet *τελοζ telos* slut, ände, mål hjälper till att förstå ordets innebörd. Det andra ordet som används *πληρωω pleroo* är något som fyller, uppfyller helt.

⁵ Det berättas enligt Hieronymus att aposteln Johannes upprepade som gammal i Efesos orden: ”Mina barn, älska varandra.” När lärjungarna tröttnade på detta fick de svaret: ”Det är Herrens bud. Om det ensamt följs räcker det.” Kieffer s 339

En enkel bild är ett glas som *fills* helt. *πληρωω pleroo* används ofta om skriftens uppfyllelse och glädjen är tecknet på fullbordan som förväntas i GT genom frälsningen. Jesu förkunnelse mynnar ut i att de som håller hans kärleksbud förblir i honom. När Jesu kärlek och glädje uppfyller dem blir en naturlig följd att de som är i Jesus fylls helt och fullt av glädjen och kärleken. Kärleken i dem mognar och fullkomnas och denna fullbordan¹ blir fullt möjlig genom Jesu uppståndelse.²

I v 12 ger Jesus sitt bud *εντολη entolä* ”att ni ska älska varandra så som jag har älskat er”. Det ord som används när Jesus befäller i v 17 är *εντελλομαι entellomai* och översätts med ge en befallning, befälla, bjuda, d v s ett verb som har samma stam som ordet bud *εντολη entolä*. Om man i sin tur delar upp ordet *εν-τελλομαι en-tolä* är det byggt av ordet *τελλω tello* som betyder fullända, uppfylla och som är närbesläktat med *τελοζ telos* slut, ände, mål. Det som kan låta som en befallning ”det befäller jag er” är egentligen inte en befallning utan mer en konsekvens och ett tydligt uttryck: ”För att kunna fullända mitt uppdrag ger jag er dessa bud – att älska varandra”.³

Matteusevangeliet 5:17-18

Tro inte att jag har kommit för att upphäva lagen eller profeterna. Jag har inte kommit för att upphäva utan för att uppfylla πληρωσαι. Sannerligen, innan himlen och jorden förgår skall inte en enda bokstav, inte minsta prick i lagen förgå; inte förrän allt har skett.

Jesu förhållningssätt till lagen och dess egentliga kärna belyses enklast i berättelsen om den rike mannen i Mark 10:17ff. Den rike mannen hade i hela sitt liv hållit lagen och kunde den till fullo. På mannens fråga ”Vad skall jag göra för att vinna evigt liv?” svarar Jesus: ”Ett fattas dig. Gå och sälj allt du har och ge åt de fattiga; då får du en skatt i himlen. Kom sedan och följ mig.” Människans odelade hjärta för sin medmänniska är lagen i dess fullhet.

3.4.2 Fullbordaren – För Dig utgiven

1 Johannes brev 4:10

Detta är kärleken: inte att vi har älskat Gud

Εν τουτω εστιν η αγαπη, ουχ οτι ημεις ηγαπηκαμεν τον θεον,

utan att han har älskat oss och sänt sin son

¹ Joh 16:24 *πληρωμεση*

² Kieffer s 375

³ Joh 17:13 Nu kommer jag till dig, men detta säger jag medan jag är i världen, för att de skall få min glädje *χαρον* helt och fullt *πεπληρωμενην*.

Joh 17:22-23a Den härlighet som du har gett mig har jag gett dem för att de skall bli ett och för att liksom vi är ett, jag i dem och du i mig, de skall fullkomnas *τετελειωπησαζ* och bli ett.

αλλ οτι αυτοζ ηγαπησεν ημαζ και απεστειλεν τον υιον αυτου
 som försoningsoffer för våra synder.
 ιλασμον περι των αμαρτιων ημων.

Kärlek är inte något vi människor tar initiativ till först utan den kommer som en gåva från Gud. Gud inte bara *är* kärlek, han framför allt *gör* kärlek. Det visar Gud konkret genom att inte bara sända sin son till jorden utan sände honom för att uppoffra sitt liv för mänsklighetens synder. Detta är *denna* kärlek: en inbjudande och utgivande kärlek som offerar sina egna intressen för dem som behöver kärleken, Guds kärlek.¹

Kolossierbrevet 1:19-20

V 19: ty Gud beslöt att låta all fullhet bo i honom v 20: och att genom hans
 οτι εν αυτω ευδοκησεν παν το πληρωμα κατοικησαι και δι αυτου αποκα
blod på korset stifta fred och försona allt med sig genom honom
 ταλλαξαι τα παντα ειζ αυτου, ειρηνοποιησαζ δια του αιματοζ του
och till honom, allt på jorden och allt i himlen.”
 σταυρου αυτου, δι αυτου ειτε τα επι τηζ γηζ ειτε τα τοιζ ουρανοιζ.

Denna kärlek tar initiativ till försoning och frälsning. En förutsättning för försoning är att det finns ett brutet förhållande att hela. När människan själv söker sitt helande sker det ofta på områden där mänsklig framgång, rikedom och världslig lycka står i centrum. När Gud helar och låter sig försonas med mänskligheten fullbordas det på ett kors, i ett dödsögonblick. I Guds försoning inkluderas inte bara människan utan *allt*, ”*allt med sig genom honom och till honom, allt på jorden och allt i himlen.*” Liksom *allt – allt på jorden och allt i himlen* - en gång skapades av Honom har nu också *allt* försonats genom Honom. Jesus gick frivilligt in i det skamligaste och plågsammaste dödssättet. Han gör det oskyldig därför att han menar att det är till förmån för andra och för deras gudsförhållande. Genom denna död var det som Gud, genom att låta fullheten *πληρωμα pleroma* bo i honom, beslutade sig för att ”försona sig med honom och stifta fred.”

Efesierbrevet 2:14-18

V 14: Ty han är vår fred, han har med sitt liv på jorden gjort de två lägren till ett och rivit skiljemuren, fiendskapen. V 15: Han har upphävt (καταργησαζ) lagen med dess bud och stadgar för att i sin person skapa en enda människa av de två, en ny människa, och så stifta fred. V 16: I en enda kropp försonade han de båda med Gud genom korset, då han i sin person dödade fiendskapen. V 17: Han har kommit med budskap om fred för er som var långt borta och fred för dem som var nära. V 18: Ty genom honom kan både vi och ni nalkas Fadern, i en enda Ande.

¹ Rensberger s 118

Den separation och trasighet som funnits i mänskligheten beskrivs i v 15 som helad genom Jesus. I Bibel 2000 används översättningen 'upphävt' som kräver en förklaring. Jesus helar genom att lagen καταργησαζ *katargesas* görs overksam, görs om intet. Lagens bokstavliga texter och stadgar görs overksamma i och med skapandet av en *ny* människa och lagen *blir* nu en levande person, ett med den nya människan. I försoningen, genom tron på denna nya människa skrivs lagen i varje människas hjärta. Människans frälsning sker när hon överlämnar det lagbundna och däri *sina egna* prestationer till förmån för att *Gud helar* hennes trasighet.

Johannesevangeliet 19:28-30

V 28: Jesus visste att nu var allt fullbordat, och för att skriftordet skulle

Μετα τουτο ειδωζ ο Ιησουζ οτι ηδη παντα τετελεσται,

uppfyllas sade han:

ινα τελειωθη η γραφη, λεγει:

"Jag är törstig." v 29: Där stod ett kärl som var fyllt med surt vin. De satte därför en svamp som doppats i det sura vinet på en isopstjälk och förde den till hans mun.

v 30: När Jesus hade fått det sura vinet sade han: "Det är fullbordat." Och han Οτε ουν ελαβεν το οζοζ ο Ιησουζ ειπεν: τετελεσται, και

böjde ner huvudet och överlämnade sin ande.

κλιναζ κεφαλην παρεδωκεντο πνευμα.

Efter sitt sista andetag stiftar Jesus fred, frid ειρηνη *eirene* (motsvarande till GT: s שָׁלוֹם *shalom*) och det som omtalades i Hes 36 har nu skett. För Guds namns skull har rening och försoning skett. Messias den rättfärdige, i Jes 32:1 har äntligen blivit *vald* till konung och på korset smörjs han till kung. Där sker försoningen mellan Gud och människa, mellan hedningar och judar och Guds löfte till Abraham uppfylls: *"Detta är mitt förbund med dig: du skall bli fader till många folk. Därför skall du inte längre heta Abram: ditt namn skall vara Abraham, ty jag skall låta dig bli fader till många folk."*¹ GT-citatet från Ps 69:22² lyfts fram i v 29 för att framhäva Jesus som ett påskalamm som renar från all synd. I Jesu ord "Det är fullbordat" har Jesus slutfört det verk som Fadern anförtrotts honom på jorden³. Först konstaterar Jesus det själv i v 28 för att i v 30 bekräftas: "Det är fullbordat". Juden hade genom att följa lagen kunnat bli rättfärdig.⁴ Nu i döden försonas skapelsen och mänskligheten med Skaparen och *tron* på lagen personifierad – Jesus Kristus rättfärdiggör nu människan. *För* att människan blivit rättfärdig genom tron på Jesus Kristus *vill* hon följa hans bud⁵. Det är det nya hjärtat och den nya anden i människan som lever och som omtalas i Hes 36:26 och 27.

¹ 1 Mos 17:4ff

² Ps 69:22 De förgiftade min mat, i min törst fick jag ättika att dricka.

³ Kieffer s 455

⁴ 5 Mos 6:25

Orden från Hes 18:3 och 4 ” Så sant jag lever, säger Herren Gud, ni skall aldrig mer använda det ordspråket i Israel. Allas liv tillhör mig. Faderns liv tillhör mig likaväl som sonens. Det är den som syndar som skall dö.” ses nu med ”de seendes ögon och de hörandes öron¹”. Liksom fullbordandet i skapelseberättelsen avslutas med ”och det skedde så” fortsätter Gud på korset att fullborda sitt skapelseverk. När Jesus dog inträffar på nytt ett ”och det skedde så”.

3.4.3 Människans fullkomnare - ”Jag är A och O”

Hebreerbrevet 10:14-18

V 14: Ty med ett enda offer har han för all framtid fullkomnat dem som blir
 μια γαρ προσφορα τετελειωκεν εις το διηνεκες τους

helgade. V 15a: Om detta vittnar också den heliga anden för oss.
 αγιαζομενους: Μαρτυρει δε ημιν και το πνευμα το αγιον.

V 15b: Först heter det: v 16: ”Detta är det förbund som jag skall sluta med dem i kommande dagar, säger Herren. Jag skall lägga mina lagar i deras hjärtan och inrista dem i deras sinnen.” v 17: Och sedan: ”Deras synder och överträdelser skall jag aldrig mer komma ihåg.”² V18: Men där synderna är förlåtna behövs inte mer något syndoffer.

Flertalet av GT:s profetior har redan nått sin uppfyllelse i och med att Jesus blev människa och försonade världen med Gud. Ändå är det profetior i både GT och NT som ännu inte uppfyllts. Många har genom historien spekulerat kring dem. Tolkningar och spekulationer har haft olika förtecken: alltifrån en uppriktig längtan efter det eviga livet till att tros sig kunna kontrollera både Gud och människor och därigenom utöva makt. Böcker och filmer har flitigt använt temat från Bibeln för ytterst rör det människans existens och allt i hennes liv: gott och ont, liv och död, glädje och likgiltighet, kärlek och lögn, historia och framtid, Gud och Djävul, himmel och helvete etc.

För att få en grundlig förståelse av fullkomlighet i kärlek räcker det inte med att gå *tillbaka* i historia. När Gud ser och möter människan gör han det från ett helat perspektiv, från ”framtiden” d v s som det en gång blir. Han går oss alltså till mötes kommandes från framtiden. Med grund och stöd om människans värde i skapelseberättelsen och Bibelns övriga historia är det i riktning mot framtiden människan går för att möta Gud - ansikte mot ansikte. Gud anförtror människan sin plan trots hennes återkommande felsteg, misslyckanden och försök i egen kraft.

⁵ Matt 5:20 ”Jag säger er att om inte er rättfärdighet överträffar de skrifflärdas och fariseernas, så kommer ni inte in i himmelriket.”

¹ Jes 32:3

² Jer 31:33

Uppenbarelseboken 22:13, 16-17

V 13: Jag är A och O, den förste och den siste, början och slutet.

Εγω το αλφα και το ω, ο πρωτοζ και ο εσχατοζ, η αρχη και το τελοζ.

V 16: Jag, Jesus, har sänt min ängel till er för att vittna om detta i församlingarna. Jag är skottet från Davids rot och hans ättling, den strålande morgonstjärnan. V 17: Och Anden och bruden säger: "Kom!" Och den som hör det skall säga: "Kom!" Och den som törstar skall komma. Och den som vill skall fritt få dricka av livets vatten.

Jesus gjorde inte ett tillfälligt "nedstamp" i historien omkring år 0. I Upp säger Jesus om sig själv i v 13: "Jag är A och O", Alfa och Omega, den första och sista bokstaven i det grekiska alfabetet. Han är alltså αρχη *arche* början och τελος *telos* slut, ände, mål. Samma innebörd finns i Joh 1:1-3: "I begynnelsen fanns Ordet, och Ordet fanns hos Gud, och Ordet var Gud. Det fanns i begynnelsen hos Gud. Allt blev till genom det, och utan det blev ingenting till av allt som finns till." Jesus är den som också ska fullborda skapelsen i den sista tiden. Upp beskriver det skeendet i tre etapper: de rättfärdigas uppståndelse, Sonens rike på jorden i tusen år och till sist de dödas uppståndelse och det eviga livet.¹ Inte en gång nämns makt eller makthandlingar eller att kristna utövar makt över andra människor. Det som sägs om det ondas välde är att: "Satan är bunden, tillfälligt maktlös."² Däremot lyfts lovsången till Skaparen fram och de gåvor som kommer från Honom. De talas om överflödande skördar i motsats till förbannelsen av marken i 1 Mos 3:17-19, vilket innebär att den skada som skedde i och med syndafallet nu håller på att läkas. Avslutat är arbetet i "sitt anletes svett" och det råder frid emellan djuren och frid mellan människan och alla varelser.³ Efter tusenårsriket och efter att döden till sist besegras är människan först *helt* fri. Då överlämnar Jesus sitt rike till Fadern⁴ och då först – genom Jesus – är människan *helt* fullkomnad och skapelseverket fullbordat.⁵ Genom skapelseverket löper som en röd tråd Guds identitet och uttalande om sig själv som 'jag är'. Detta 'jag är' befriar människan, gång på gång. Första tillfället var Guds kallelse av Mose och därmed befrielse från *Egyptens* slaveri. Andra tillfället är när Jesus i olika sammanhang säger om sig själv 'jag är...' i Joh: t ex livets bröd⁶, grunden, den gode herden⁷ och uppståndelsen och livet⁸. Dessa 'jag är' sägs för att identifiera vem som ska befria människan från *syndens* slaveri. Slutligen ska hela skapelsen befrias från *djävulens* slaveri och

¹ Wingren s 109

² Upp 20:1-3, 7f

³ Wingren s 111

⁴ 1 Kor 15:24, 28

⁵ Wingren s 117

⁶ Joh 6:35

⁷ Joh 10:7 och 11

⁸ Joh 11:25

Jesus har redan sagt orden ”*Jag är A och O*”. Med Jesus som fullkomnare läggs människans liv i trygga händer och han är i sanning den hörnsten¹ som håller allt samman och en dag ska sammanfoga hela byggnaden, Guds skapelse.

3.4.4 Den nye Adam

Kollosserbrevet 1:15-18

V 15: Han är den osynlige Gudens avbild, den förstfödde i hela skapelsen,

v 16: ty i honom skapades allt i himlen och på jorden, synligt och osynligt, troner och herravälden, härskare och makter; allt är skapat genom honom och till honom. v 17: Han finns före allting, och allting hålls samman i honom.

v 18: Och han är huvudet för kroppen, för kyrkan,

και αυτοζ εστιν η κεφαλη του σωματοζ, τηζ εκκλησιαζ

han som är begynnelsen, förstfödd från de döda till att överallt vara

οζ εστιν αρχη, πρωτοτοκοζ εκ των νεκρων, ινα γενηται εν πασιν αυτοζ

den främste,

πρωτευων

I avsnittet lovprisas Jesus för den han är. V 15: Förstfödd av eller bland de döda, livets upphovsman. Ser man avsnittet ur GT:s perspektiv finns dessutom en särskild utkorelse för den förstfödde. V 16: ’*I*’ Jesus, den förstfödde skapades allt: i, genom och till honom. ’*I*’ honom har allt osynligt blivit till, allt osynligt i hela universum². ’*Genom*’ honom har allt kommit till och Gud har en verksam avsikt och låter den vara verksam. ’*Till*’ honom skapades allt avslöjar att Gud inte bara är verksam utan att han också har ett mål³. Det skapade allt är inriktat på Kristi verk. I v 17 upprepas det som tidigare sagts med summeringen ”Han finns före allting” och uppmärksammar läsaren med nuet: ”och allting hålls samman i honom”. Nu bärs allt av Guds verksamma avsikt och plan. De krafter som håller planeter i sina banor och låter årstider växla och foster utvecklas är inneslutna i denna Guds bärande verksamma avsikt som personifieras i Jesus Kristus.⁴ V 18: ”Och han är huvudet för kroppen, för kyrkan...”. κεφαλη *kefale* huvud, σωμα *soma* kropp, εκκλησια *ekklesia* kyrka, församling. Denne Jesus är huvudet till kroppen, kroppen som är kyrkan. I vad ligger Jesu unika person och position?

¹ Matt 21:42 och 43, Ef 2:20

² I det judiska tankesättet och följaktligen i hebreiskan motsvarar ’himmel och jord’ svenskans ’universum’.

³ Hebr 12:22-24 Nej, ni har kommit till Sions berg och den levande Gudens stad, det himmelska Jerusalem, och står inför mångtusende änglar, en festförsamling av alla förstfödda som har sitt namn i himlen; ni står inför Gud, allas domare, inför andarna av de rättfärdiga som har fullkomnats τετελεωμενων och inför Jesus, förmedlaren av ett nytt förbund, och det renande blod som talar starkare än Abels.

⁴ Hartman s 45

Människan är skapad av Gud till *människa*, till att *vara människa* skapades hon. Det är hennes identitet likt Guds identitet 'jag är'. När Gud skapade människan sa han i handling 'du är människa'. Det är alltså *mänskligt* att vara Guds avbild. Det som är gudomligt är att *vara* Gud och det gudomliga är att *skapa*. Däremot är det inte gudomligt att vara *lik* Gud. När Adam syndade var det för att han ville vara *gudomlig*, inte mänsklig.¹ Är det inte det som syns i världen och i vårt inre – begäret efter att vara *gudomlig*, att vara mer än människa genom att ha makt över andra, att vara rikare, att lyckas bättre? Att däremot formas till likhet med Kristus kan göra oss mänskliga. Jesus Kristus formar människor, *skapar*. Det är att vara Gud.² Då Adam, istället för att bejaka Guds gåva att vara människa svek det mänskliga livet och ville ha makt liksom Gud, skedde synden. Detta är kärnan i frestelse. 1 Mos 3:4 och 5 säger ormen: "Ni kommer visst inte att dö. Men Gud vet att den dag ni äter av frukten öppnas era ögon, och ni blir som gudar med kunskap om gott och ont." När Jesus som *är* gudomlig, Gud kommer till jorden väljer Jesus att bli *människa* i motsats till Adam.

Matteusevangeliet 4:1-11

V 1: Sedan fördes Jesus av Andens ut i öknen för att sättas på prov av djävulen. v 2: När han hade fastat i fyrtio dagar och fyrtio nätter blev han till slut hungrig. v 3: Då kom frestaren och sade till honom: "Om du är Guds son, så befall att de här stenarna blir bröd." v 4: Jesus svarade: "Det står skrivet: Människan skall inte leva bara av bröd, utan av varje ord som utgår ur Guds mun." v 5: Sedan tog djävulen honom med sig till den heliga staden och ställde honom högst uppe på tempelmuren v 6: och sade: "Om du är Guds son, så kasta dig ner. Det står ju skrivet: Han befälde sina änglar och de skall bära dig på sina händer så att du inte stöter foten mot någon sten." v 7: Jesus sade till honom: "Det står också skrivet: Du skall inte sätta Herren, din Gud, på prov." v 8: Nu tog djävulen honom med sig upp på ett mycket högt berg och visade honom alla riken i världen och deras härlighet v 9: och sade: "allt detta skall jag ge dig om du faller ner och tillber mig." v 10: Då sade Jesus till honom: "Gå din väg, Satan. Det står ju skrivet: Herren din Gud, skall du tillbe, och endast honom skall du dyrka." v 11: Då lät djävulen honom vara, och änglar kom fram och betjänade honom.

Avsnittet är innehållsrikt ur flera synpunkter: frestandet som är själva kärnan i avsnittet men också platsen, tiden och de citerade bibelorden. V 1: Platsen är öknen liksom det var för Israels folks vandring i 40 år. V 2: När Gud på Sinai berg slöt förbundet på nytt var också Mose där i 40 dagar³. Alla de tre bibelcitaten är hämtade från 5 Mos och kan ses som tre led i kärleksbudet. V 4: 5 Mos 8:3b: Att visa att hans hjärta var helt och odelat i sin lydnad mot Gud. v 7: 5 Mos 6:16: Att hoppa ner från templet är att kräva att Gud mirakulöst ska skydda

¹ Wingren s 39

² Wingren s 39

³ 2 Mos 34:28

ens liv; det är inte att vara beredd att offra det. Att älska Gud av all sin själ är att göra det med hela sitt liv, även om man får betala med livet. V 10: 5 Mos 6:13: Jesus varnar för att avfalla från Gud som t ex guldkalven i 2 Mos 32:1ff var ett resultat av.¹

Till skillnad från Adam i paradiset visar så Jesus i öknen vad det är att inte synda, d v s att vara människa fullt ut. Det Jesus frestas till är just upphöjdheten *över* det mänskliga: att göra stenar till bröd, att kasta sig ut från tempelmuren och ändå förbli oskadd, att vinna alla riken i världen. Djävulen inleder två gånger sin attack med att anknyta till det gudomliga anspråket hos Jesus: ”Är du Guds son, så...” men Jesus placerar sig *lågt* och väljer inte upphöjdheten. Däri ligger hans seger över djävulen. Denne ’adam’människa står Satan maktlös inför.² Genomgående för Jesu liv, från födelsen till döden är denna mänsklighet, enkelt och simpelt: bli till i en ogift kvinnas livmoder, födas i ett stall, välja lärjungar som är vanliga arbetare och inte skriftlärdade eller bildade, att som kung rida in i Jerusalem på en åsna, dömas trots sin oskuld, dö på ett kors. I människor ögon kan t ex födelsen i stallet eller valet av färdmedel kan ses som lite ovanligt. Korsfästelse var däremot något oerhört motbjudande för både romare och judar. För romarna användes det för slavar och grova brottslingar. Det ansågs vara det gräsligaste och skamligaste straff man kunde få. För judarna var det också stötande men då i religiös mening. I Guds lag står nämligen: ”en Guds förbannelse är den som har blivit upphängd”³. I denna till synes förnedrande död uppstår Livet och djävulen besegras.

Författaren och psalmdiktaren Ylva Eggehorn har träffande beskrivit Jesu kontra människors strävan i Psalmer och Sånger nr 796: ”Vi byggde katedraler högt mot himlen men du gick hela tiden längre ner.” Som sagt, denne Jesus – Gud och människa – är Huvudet för Kyrkan.

3.5 Kyrkan

3.5.1 De som går med: till målet

Matteusevangeliet 4:19-20

V 19: Han sade till dem: ”Kom och följ mig. Jag skall göra er till

και λεγει αυτοις: δευτε οπισω μου, και ποιησω υμας

mänskofiskare”, v 20: och de lämnade genast sina nät och följde honom.

αλεις ανθρωπων. οι δε ευθεως αφεντεζ τα δικτυα ηκολουθησαν αυτω.

Hade Jesus vandrat på jorden idag skulle han nog hellre ha sagt till kvinnan vid H&M:s kassa ”jag ska göra dig till säljare för människans inre skönhet” eller till IT-konsulten ”jag ska göra dig till problemlösare för människor”. Oavsett nu eller då tar Jesus liksom Gud i 1 Mos 1:26

¹ Fornberg s 57-58

² Wingren s 25

³ 5 Mos 21:22 och 23

och 2:16 initiativ till människan och inbjuder till samtal. V 19: ”Kom och följ mig. Jag ska göra er till...”. *οπισω opiso* betyder bakom, efter. *ποιησω poehso* här i betydelsen göra till, handla och har också innebörden förfärdiga, skapa. Det är en mening rakt på sak där det är Jesus som tar ansvaret för att göra, att aktivt handla i en människa. V 2: *ηκολουθησαν akolouthesan* följde med, slöt sig till någon. Uppbrottet var mycket konkret och bokstavligt. De lydte hans tilltal och *følde med efter* Jesus¹.

Att följa Jesus och därmed bli hans lärjunge innebar

- 1 en eskatologisk² kallelse. Han kallade lärjungar för det kommande riket. Både Guds rike som redan innebar glädje och manifesterades genom Jesu tjänst men också en förberedelse för lärjungarna för det kommande riket i dess fullhet.³
- 2 ett lärjungaskap utifrån individuella förutsättningar: De allra närmaste⁴, de tolv, de sjuttiofyra, de kvinnor som följde med och hjälpte till⁵, de som följde men inte lämnade hemmet⁶ och de fattiga⁷.
- 3 att det var ett öppet ”följande”, d v s det fanns inga rituella barriärer eller gränser för att *vilja vara* en lärjunge.
- 4 en fokusering på Jesus. Det gavs inga förslag på fungerande eller existerande gemenskap utan Jesus. Allt berodde på Jesus själv.⁸

Matteusevangeliet 16:18-19

V 18: ”Och jag säger dig att du är Petrus, Klippan, och på den klippan skall καγω δε σοι λεγω οτι συ ει Πετρος, και επι ταυτη τη πετρα οικοδομησω jag bygga min kyrka, och dödsrikets portar skall aldrig få makt över den. μου την εκκλησιαν, και πυλαι αδου ου κατασυσουσιν αυτης.

V 19: Jag skall ge dig nycklarna till himmelriket. Allt du binder på jorden skall vara bundet i himlen, och allt du löser på jorden skall vara löst i himlen.”

Det svenska ordet kyrka kommer från grekiskans κυριακος *kyriakos* Herrens, som i κυριος *kyrios* herre, vilket används flitigt i NT om Herren Gud och Herren Jesus Kristus. Kyrkan κυριακος *kyriakos* är således ”de som är Herrens”. De tidigaste skrifterna som använder ordet kyrka κυριακος *kyriakos* är från 200-talet e Kr och förekommer alltså inte i

¹ Fornberg s 61. Samma ord använder Jesus till den rike mannen i Mark 10:21 και δευρο ακολουθει μοι liksom i Upp 14:4b ”Det är de som följer ακολουθουντες Lammet vart det än går. De är friköpta från människorna som en första skörd åt Gud och Lammet.”

² Eskatologi: läran om den yttersta tiden.

³ Dunn s 246

⁴ Petrus, Jakob och Johannes.

⁵ Luk 8:1-3

⁶ Mark 3:34-35

⁷ Matt 25:31-46

⁸ Dunn s 246

NT i betydelsen kyrka. Däremot är NT:s ord *ἐκκλησιαν* *ekklesia* för både kyrka och församling. Ordagrant *ἐκ* *ek* ut, *-καλεω* *kaleo* kalla, de utkallade, en utkallad skara.

I Matt 10:5 sänder Jesus ut de 12 lärjungarna och i Luk 10:1 ”Därefter utsåg Herren ytterligare sjuttiotvå och sände dem före sig två och två till varje stad och plats dit han själv ämnade sig.” Det är till Petrus, en av dessa lärjungar som Jesus talar om ”min kyrka” i v 18 och v 19: ”Jag skall ge dig nycklarna till himmelriket.” Man kan tycka att Petrus inte verkade uppgiften mogen utifrån v 23: Men Jesus vände sig om och sade till Petrus: ”Håll dig på din plats, Satan. Du vill få mig på fall, för dina tankar är inte Guds utan människors.” Ändå kallar Jesus denne Petrus och tillsammans med de övriga apostlarna har kyrkan fått en explosionsartad framväxt ända till denna dag. Även om detta avsnitt beskriver Jesu jordiska tjänst och sammanhang är den karaktär som finns i Jesu lärjungaskap vägledande. Glädjen och missionsuppdraget, öppenheten och den konkreta tjänsten är en utmaning för allt som heter Kyrka *ἐκκλησία* *ekklesia* idag.¹ De utkallade *för* sin medmänniska, som *med* målet i sikte följer med Jesus *dit*. Detta är målet, här och för evigheten:

1 Korinthierbrevet 13:8-13

Kärleken upphör aldrig. Den profetiska gåvan, den skall förgå.

Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε πίπτει: εἴτε δὲ προφητεῖαι, καταργηθῶσονται:

Tungotalet skall tystna. Kunskapen, den skall förgå. v 9: Ty vår kunskap är
Γλῶσσαι, παύσονται: εἴτε γινώσκω, καταργηθήσεται. ἐκ μεροῦς γὰρ

begränsad, och den profetiska gåvan är begränsad. v 10: Men när det
γινώσκωμεν καὶ ἐκ μεροῦς προφητεῦμεν: ὅταν δὲ ἐλθῇ

fullkomliga kommer skall det begränsade förgå.

τὸ τέλειον, τὸ ἐκ μεροῦς καταργηθήσεται.

v 11: När jag var barn talade jag som ett barn, förstod som ett barn och tänkte som ett barn. Men sedan jag blev vuxen har jag lagt bort det barnsliga.

v 12: Ännu ser vi en gåtfull spegelbild; då skall vi se ansikte mot ansikte. Ännu är min kunskap begränsad; då skall de bli fullständig som Guds kunskap om mig.

v 13: Men nu består tro, hopp och kärlek, dessa tre, och störst av dem är
νῦν δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα: μείζων δὲ τούτων

kärleken.

ἡ ἀγάπη.

3.5.2 De som prisar: ger Gud äran

När en troende upplever befrielse, glädje och tacksamhet är det naturligt att hon vill prisa Gud och ge Gud ära för allt det som hänt. På flera ställen i NT prisar människor Gud för det dom

¹ Dunn s 247

fått vara med om; Maria i sin lovsång¹, herdarna i Betlehem², Symeon i templet³, den av de tio spetälska som kom tillbaka och tackade Jesus⁴, lärjungarna då Jesus rider in i Jerusalem i Luk 19:37 ”Då han närmade sig staden och var på väg ner från Olivberget började hela skaran av lärjungar i sin glädje ljudligt prisa Gud för alla de under de hade sett” och officeren då han fick bevittna kraften i Jesus död⁵. Jesus prisar också Fadern för att han är Gud och inte människa⁶.

Vad är det som gör att en människa känner uppriktigt glädje? Ja, inte är det så enkelt som att ”dra” en rolig historia eller att se en film som får en att skratta. Men trots allt gömmer sig en nyckel där: man glömmet för stunden bort allt som tynger; saker som måste, borde eller skulle göras och själen ger sig istället hän och låter sig beröras. Jesu djupa glädje är inte en kortvarig, ytlig flykt utan källan till äkta befrielse från bördor, krav och onda cirklar!

Johannesevangeliet 8:32, 36

V 32: ”Ni skall lära känna sanningen, och sanningen skall göra er fria.

και γνωσεσθε την αληθειαν, και η αληθεια ελευθερωσει υμας.

v 36: Om nu Sonen befriar er blir ni verkligen fria.”

εαν ουν ο υοις υμας ελευθερωση, οντως ελευθεροι εσεσθε.

Sanningen som Jesus talar om i v 32 är vägen till den djupa källa som äkta glädje föds ur, bortom alla ”burkade” TV-skratt eller för stunden roande underhållningar. Den är inte en följd av ett mänskligt sökande eller ett kunskapsmässigt forskande utan en gåva som kommer ovanifrån. Sanningen *αληθεια aletheia* *ελευθεροι elevtheroi* befriar genom att de som tar emot *den*, d v s sanningen lämnar sin okunnighet och sin synd och *med/i* Jesus har nåden och sanningen kommit⁷: Joh 1:14: ”Och ordet blev människa och bodde bland oss, och vi såg hans härlighet, en härlighet som den ende sonen får av sin fader, och han var fylld *πληρης pleres* (från *πληρωω plero*) av nåd *χαριτος charitos* (från *χαρις charis*) och sanning *αληθειας aletheias*.” I Joh 4:23a säger Jesus ”Men den tid kommer, ja, den är redan här, då sanna gudstillbedjare ska tillbe Fadern i ande och sanning”. Den livgivande ande och vind som redan fanns i begynnelsen (1 Mos 1:2 och 2:7⁸), som det profeterats över och ingett hopp

¹ Luk 1:46 o 48

² Luk 2:20

³ Luk 2:20

⁴ Luk 17:15 o 16

⁵ Luk 23:47

⁶ Matt 11:25-27 Vid den tiden sade Jesus: ”Jag prisar dig, fader, himlens och jordens herre, för att du har dolt detta för de lärda och kloka och uppenbarat det för dem som är som barn. Ja, fader, så har du bestämt. Allt har min fader anförtrott åt mig. Och ingen känner Sonen, utom Fadern, och ingen känner Fadern, utom Sonen och den som Sonen vill uppenbara honom för.

⁷ Kieffer s 195, 213

⁸ 1 Mos 1:2 Jorden var öde och tom, djupet täcktes av mörker och en gudsvind svepte fram över vattnet.

(Jes 32:15 och Hes 36:26) och som inkarnerade Jesus Kristus till människa, överlämnas i dödsögonblicket av Jesus. Dödens udd är bruten, ondskans makt krossad. I detta ögonblick ger Jesus sin Ande: πνευμα *pneuma* (Joh 19:30) i och med överlämnandet på korset, i döden genom vatten¹ och blod som kom ur hans sida (v 34) och i uppståndelsen genom att andas på lärjungarna i kap 20:22.²

Det dopet man i församlingen, Kyrkan döps till är:

- Döden. Att liksom Jesus ta sitt kors på sig³ och i dopet dö med Kristus.
- Uppståndelsen. För att uppstå till liv, evigt liv med Kristus.
- Andens befrielse. Den helige ande ges som gåva⁴ till hjälp att vara i Kristus.

Joh använder i Jesu avskedstal kap 14-17 även ordet *parakletos* παρακλητοζ som betyder hjälparen. Det är besläktat med verbet παρακαλεω *parakaleo* med betydelsen uppmuntra, trösta.⁵ Den helige Ande är alltså Sanningens ande till hjälp, uppmuntran och tröst.

Efesierbrevet 1:13-14

V 13: I honom har också ni, sedan ni hört det sanna ordet, evangeliet om er frälsning – i honom har också ni, sedan ni kommit till tro, fått den utlovade heliga anden som ett sigill. v 14: Den är en borgen för vårt arv, att Guds folk skall bli friköpt och Gud få pris och ära.

Anden är nu längre inte en sorts mystisk kraft utan en verklighet präglad av Jesu karaktär och ansikte. Nu finns en bild på hur en människa, inspirerad av Anden ser ut och ska vara lik.⁶ Frukten av anden formar karaktären som liknar Kristus.

Galaterbrevet 5:22-23a

Men andens frukter är kärlek, glädje, frid, tålmod, vänlighet, ο δε καρποζ του πνευματοζ εστιν αγαπη, χαρα, ειρηνη, μακροθυμια, godhet, trofasthet, v 23a: ödmjukhet och självbehärskning. χρηστοτηζ, αγαθωσυνη, πιστιζ, πραυτηζ, εγκρατεια.

2:7 då formade Herren Gud människan av jord från marken och blåste in liv genom hennes näsborrar, så att hon blev en levande varelse.

¹ Jmf med Joh 7:38-39

² Dunn s 340

³ Matt 10:38

⁴ Joh 14:16-17 Jag skall be Faderns, och han skall ge er en annan hjälpare, som skall vara hos er för alltid: sanningens ande. Världen kan inte ta emot den, eftersom världen inte ser den och inte känner den. Men ni känner den, eftersom den är kvar hos er och kommer att vara i er.

⁵ Kieffer s 358

⁶ Dunn s 341

Paulus talar ofta om anden, dess kraft och gåvor. Han vill uppmuntra till både strikt logiskt tänkande och känsla för inspiration av Anden.¹ Men Andens ”resurser” - om så i all dess potentiella kraft - är oanvändbara då kärleken saknas.² När Paulus skriver till de heliga i Kolossai 1:8 ”Han har talat om för oss vilken kärlek *αγαπην agapen* som fyller *πληρω* er ande *πνευματι pnevmati*.” är det i uppriktig glädje och tacksamhet till Gud. Det är kärleken som *fyller* Anden. Där denna befriande Sanningens Ande är verksam sprids den djupaste glädjen. Glädjen: över befrielse från synd, över kärleken som fått bördan att lätta, över Anden som ger livsmod och självkänsla, över livet, att få vara till.

I denna gemenskap fylld av ande och kärlek möts hela Kyrkan till festmåltid med bröd och vin. En måltid som förenar de olika delarna för att förenas med huvudet och delas för världen. Redan i skapelsens morgon som det beskrivs i 1 Mos 1:2 konstateras att en jord är till fast det råder kaos, men Guds *ande* är där. I en värld där ondska fortfarande existerar är ändå Guds ande närvarande i sin kyrka på jorden.

3.5.3 De som växer: mognar till Kristus

Svensk väckelse-tradition har tillsammans med många kyrkor och församlingar världen över betonat och prioriterat olika teologiska frågor. Några har mer än andra dragit åt det sekteristiska hållet där exklusivitet, slutenhet och auktoritärt ledarskap blivit signifikativt. Andra har mer liknat en förening med verksamhet som drivs av ideella krafter och ekonomiska inkomster som medlemsavgifter, lotterier och försäljningar. Att vara kyrka skulle kunna förklaras med termen *en exklusiv förening*. Exklusiv på det sättet att den verkligen *är* utvald, utkallad i ekklesiologisk betydelse och för att den lever i en konstant sann *förening* med Huvudet – Kristus.

Efesierbrevet 1:22-23

V 22: ”Allt lade han under hans fötter,” och honom som är huvud över και παντα υπεταξεν υπο τουζ ποδαζ αυτου, και αυτον εδωκεν κεφαλην allting gjorde han till huvud för kyrkan, v23: som är hans kropp, fullheten av υπερ παντα τη εκκλησια, ητιζ εστιν το σωμα αυτου, το πληρωμα του honom som helt uppfyller allt. τα παντα εν πασιν πληρουμενον.

I v 22 lyfts kyrkans struktur fram. Han som är huvud över *allting* gjorde han till huvud för kyrkan. Utifrån Jesusorden i Matt 16:18 byggs kyrkan, grundare är apostlarna och Jesus är den hörnsten som håller samman bygget.³ Till huvudet hörs en kropp, Kyrkan.

¹ Dunn s 281

² Dunn s 280

³ Perkins s 76

Kyrkan/församlingen är hans kropp som fyllts (το πληρωμα *to pleroma*) av Honom som fyller allt (πασιν πληρουμενον *pasin pleromenon*) med allt.¹

När en människa föds kommer i regel huvudet först. När kyrkan föds kommer först huvudet, Jesus Kristus och drar naturligt med sig kroppen, kyrkan. Det är också en symbol för att Kristus går före och drar med sig Adam från mörker till ljus.² Med barnet som bild har den nyfödda alla de funktioner inom sig för att kunna leva ett helt liv. T o m finns redan de organ som behövs för att ytterligare en ny individ ska kunna bli till. Det lilla nyfödda barnet *kan* inte särskilt mycket och hela kroppen har omogna proportioner. Huvudet är stort och tungt medan den övriga kroppen är liten och inte större än att den ryms i en hand. Trots sin outvecklade person är hon dock *fullkomlig*. Kroppen har en enormt stark inneboende växtkraft men dör bokstavligen och/eller själsligen utan förutsättningar.

- 1) Varför växer människan?
- 2) Hur växer hon?
- 3) Vad ska hon bli?
- 4) Hur blir hon den?

Fråga ett är redan besvarad. Människan växer för att hon har liv i sig och består av en helhet d v s sammanvuxen med huvudet. Utan huvud, ingen växt. Vad som händer en huvudlös höna känner nog alla till. Svaret till *fråga två* är ganska elementärt men finns också i Ef 4:11. Ett barn behöver föräldrar och vuxna runt sig som är tillräckligt stabila och mogna för att ge trygghet, näring och ro för lek och fantasi. Ett barn behöver också en känsla av hem där man kan utveckla sig som individ och sin integritet, en plats där det växlas mellan lära-för-livet och bus, mellan att få hjälp igenom livets utvecklingsfaser och kompisar.

Efesierbrevet 4:7, 11-13

V 7: Var och en av oss har fått just den nåd som Kristus har velat ge honom.

v 11: Så gjorde han några till apostlar, andra till profeter, till

και αυτοζ εδωκεν τουζ μεν αποστολους, τουζ δε προφηταζ, τουζ δε

förkunnare eller till herdar och lärare. V 12: De skall göra

ευαγγελισταζ, τουζ δε ποιμεναζ και διδασκαλουζ, προζ τον

de heliga mera fullkomliga och därigenom utföra sin tjänst och bygga upp

καταρτισμον των αγιων ειζ εργον διακονιαζ, ειζ οικοδομην

Kristi kropp, v 13: tills vi alla kommer fram till

του σωματοζ του Χριστου, μεχρι καταντησωμεν οι παντεζ ειζ

enheten i tron och i kunskapen om Guds son,

την ενοτητα της πιστεωζ και της επιγνωσεωζ του υιου του θεου,

¹ Heikel *πληρωμα* s 180

² Wingren s 102

blir fullvuxna och når en mognad som svarar mot Kristi fullhet.
 εις ανδρα τελειον εις μετρον ηλικιας του πληρωματος του Χριστου,

För en människa som är troende på Kristus hör det till vardagslivet att växa precis som för ett barn. Ett barn kan ha intensivare tillväxtperioder under t ex sommaren eller vid särskilda åldrar men växer ju konstant under hela året. På samma sätt mognar den troende, det som ofta benämns som helgelse. Helgelsen är egentligen en kamp inom människan mellan att växa, helgas eller att insjukna i omognad, begär eller likgiltighet. Den som förblir i Kristus *μενω meno* att stanna kvar, förbli, bli kvar, rör sig in mot Jesu hjärta genom helgelsens verk. Därför behövs funktionerna i v 11 till stöd för helgelsen, den inre mognaden. Församlingen och dess tjänare fungerar som andliga föräldrar och syskon.

I 1 Kor 12:7-8 nämner Paulus gåvorna i den lokala församlingen medan det i Ef omnämns ”apostlarna, profeterna och evangelisterna” vilket syftar på hela kyrkan. De grundläggande tjänsterna i den lokala församlingen som ”pastor, medhjälpare och lärare” fanns med i alla församlingar.¹ Dessa var till tjänst *för* kroppen i Kristus. I v 12b ff beskrivs avsikten med tjänsterna: ett kroppsbyggande och 2:21 beskrivs hela ”byggnaden” som något som växer upp till ett heligt tempel. Den *tredje frågan* är en klassiker bland oss vuxna. Sällan talar barn självmant om *vad* dom vill bli, utan *när* dom blir det ena eller det andra. Det riktiga svaret är egentligen ”Att bli den hon är”. Den man är, är en kombination av arv, miljö, intressen, anlag, intryck och påverkan av den värld man lever i. En kristens verklighet är att hon är en förebild och också påverkas av de förebilder hon själv har och detta är Kyrkans mål. I v 13 sammanfattas det målet: enhet i tron, kunskapen om Guds son, att bli fullvuxen och εις *eis* till ανδρα *andra* man τελειον *teleion* d v s ”till en fullmogen man och nå måttet av Kristi fullhet”.²

Efesierbrevet 4:14-16

V 14: Vi skall inte längre vara barn νηπιοι och låta oss drivas omkring av alla lärovindar, inte vara lekbollar κυβια för människorna, som vill sprida villfarelse med sina bedrägliga påfund.

V 15: Nej, låt oss i kärlek hålla fast vid sanningen och växa i alla avseenden så αληθειονψεζ δε εν αγαπη αυξησωμεν εις αυτον τα παντα, ος εστιν

att vi förenas med honom som är huvudet, Kristus.
 η κεφαλη, Χριστοζ,

V 16: Han låter hela kroppen fogas samman och hållas ihop genom att alla lederna hjälper och stöder, med just den kraft han ger åt varje särskild del. Då växer hela kroppen till och byggs upp i kärlek

¹ Perkins s 99

² Heikel s 137

...την αυξησιν του σωματος ποιειται εις οικοδομην εαυτου εν αγαπη.

Fjärde frågan Hur blir hon den hon är? Liksom barn får den kristna människan spegla sig i Gud, sina andliga föräldrar, i sina syskon och vänner som är församlingen och i skapelsen. Utifrån v 14a ska vi inte vara νηπιοι *nepioi* barn d v s barn på det viset att vi är barnsliga till förståndet. En utveckling av tanken finns i 1 Kor 14:20 ”Bröder, var inte barn till förståndet, nej, var barn i fråga om allt ont och fullvuxna τελειοι *teleioi* till förståndet.”¹ Inte heller ska det byggas på sådant som inte är Kristus (Kol 2:8²). I v 14b betonas att vara vaksam inför dem som bara vill ”leka med en” som med ett κυβια *kubia* ett tärningsspel, bedrägliga spel.³ V:15 Kärleken är nyckeln till att kunna umgås och vara med varandra och visa solidaritet.⁴ Paulus betonar att likt en byggnad fogas delarna ihop till en helhet. I v 16 beskrivs så *fjärde* frågans centrum: ”*alla* lederna hjälper till och stöder, med just *den kraft* han ger åt *varje särskild del*.”⁵ Svaret är att om hon tillåts vara i den miljön – både av sig själv och andra – blir hon den hon i Kristus är skapad till. Inte outvecklad eller kuvad, inte heller ouppfostrad eller vildvuxen utan älskad och genom det själv älska.

3.5.4 De som är i Kristus: fullkomnas i kärlek

I NT finns ingen specifik modell för en kristen församling annat än Nya Testamentets εκκλησια *ekklesia*. Det finns däremot karaktäristiska drag i de olika församlingarna som påverkades av både sociala förhållanden och teologiska principer. I Korint rörde sig frågorna kring friheten och missbruket av den p g a det sociala sammanhang församling var placerad i. I Jerusalem däremot koncentrerades frågorna mer kring lagen och de judiska frågor utifrån att majoriteten var judar.⁶ Den enkla sammanfattning som ges av församlingarna i NT är deras fokus på nutid. Det var inte angeläget att organisera framtiden utan utmaningen låg i att vara Kyrka εκκλησια för sina samtida.⁷ Kort uttryckt fanns ingen modell, utom Modellen.

1 Johannesbrevet 2:5-6

Men hos den som bevarar hans ord har Guds kärlek i sanning nått sin

Ος δ αν τηρη αυτου τον λογον, αληθωζ εν τουτω η αγαπη του θεου

¹ Jämför med Matt 10:16 Var därför kloka som ormar och oskyldiga som duvor.

² Kol 2:8-9 Låt ingen göra er till fångar i de tomma och bedrägliga vishetsläror som bygger på mänskliga traditioner och kosmiska makter och inte på Kristus. Ty i honom har hela den gudomliga fullheten förkroppsligats och tagit sin boning.

³ Heikel s 122

⁴ Perkins s 101

⁵ I 1 Kor 12:12ff beskrivs kroppen och alla dess delar som en bild för Kyrkan.

⁶ Dunn s 259

⁷ Dunn 259

*fullhet. Då vet vi att vi är i honom. v 6: Den som säger att han förblir i
τετελειωτοι. γινωσκομεν οτι εν αυτω εσμεν. ο λεγων εν αυτω μενειν
honom måste själv leva så som han levde.
οφειλει καθως εκεινος περιεπατησεν και αυτος ουτως περιπατειν.*

I 1 Joh talas det om att vara Guds barn, om att vara sann, om Guds ande och om kärlek. I dessa specifika ämnen koncentrerar sig Johannes på att särskilja det sanna från det falska. Att *känna* Gud stod inte för en doktrin och rörde sig inte om korrekta fakta om Gud men om att ha ett intimt, nära förhållande med Gud.¹ Författaren till 1 Joh har djupa rötter i Johannes-traditionen och är väl insatt i den hebreiska skriften. I v 5 poängteras att kärleken *för* eller *till* Gud är fullkomlig när vi håller Guds ord. I v 5b beskrivs det Nya förbundet där Gud bor bland sitt folk. Paralleller finns i Hes 37:26-27: ”Jag skall sluta ett fredsförbund med dem, ett evigt förbund. Jag skall låta dem föröka sig. Min helgedom skall stå hos dem för all framtid. Min boning skall finnas hos dem. Så skall jag vara deras Gud, och de skall vara mitt folk.” Att förbli *μενειν menei* menas på intet sätt att förbli passiv eller statisk, att vara trög eller att släpa sig efter utan dess motsats. Det menas istället som i v 6: att leva som han själv levde, att konkret *περιπατειν peripatein* som kommer ifrån *περιπατεω peripateo* att gå, vandra omkring som han själv vandrade.² I *μενειν menei* att förbli i Kristus finns en polaritet mellan att själv aktivt röra sig och vilan i Jesu kärleks dragningskraft.

1 Johannes brev 3:16-18

V 16: Genom att Jesus gav sitt liv för oss har vi lärt känna kärleken. Också vi är skyldiga att ge vårt liv för bröderna. v 17: Om någon som har vad han behöver här i världen ser sin broder lida nöd men stänger sitt hjärta för honom, hur kan då Guds kärlek förbli i honom? v 18: Mina barn, låt oss inte älska med tomma ord utan med handling och sanning.

Att följa Jesus och bli lik honom har en stor etisk innebörd i 1 Joh. Det finns inget som talar för att det handlar om att ge sitt liv bokstavligen eller om att avrättas. Att ge sitt liv är att inte ha det för egen vinning. Om däremot en kyrklig egenkärlek startar i kroppen är det *den förste Adam* som framträder, den som inriktar på sitt eget, vänder sig inåt istället för utåt och för att *äga Gud* för sig själv.³ I v 17 står mer ordagrant ”...men den som må ha livets tillgångar och ser brodern ha behov och tillsluter sitt hjärta för honom...”. Att respektera sig själv, sina egna behov och gåvor är en av livets grundklausuler. Att däremot *behålla* sina gåvor, sin tro och inte minst sitt liv för sig själv är att stänga ute både sin broder och om än mer tragiskt och

¹ Rensberger s 60, 61

² Rensberger s 62

³ Wingren s 127

förrädiskt sig själv för Kärleken. Det räcker inte heller med en attityd i form av rätta ordflöden, tomma löften eller vackra ord. Det är handling, *aktion* som är Guds kärlek.

Kollosserbrevet 3:12-15

V 12: Som Guds utvalda, heliga och älskade skall ni alltså klä er i innerlig
Ενδυσασθε ουν, ως εκλεκτοι του θεου αγιοι και ηγαπημενοι,...

medkänsla, vänlighet, ödmjukhet, mildhet och tålmod. v 13: Ha fördrag med varandra och var överseende om ni har något att förebrå någon. Liksom Herren har förlåtit er skall också ni förlåta. v 14: Men över allt detta skall ni ha kärleken, det band som ger fullkomlighet τελειοτητοζ. v 15: Låt Kristi frid råda i era hjärtan, den som ni kallades till som lemmar i en och samma kropp. Visa er tacksamhet.

Med dessa ord tilltalas församlingen i v 12 utifrån sådana de är i Gud alltifrån då de hörde evangeliet, fick se Sonens rike och nu som ett med Kristus. De *heliga* är det genom att vara indragna i Guds område, tack vare det Gud gjort med dem i kärlek. När de drogs in i detta och tog steget in beskrivs det med att Gud *utvalde* dem.¹ Att i v 13 förlåta varandra innebär att liksom Jesus drog ett streck över vår synd och det gamla livet, förlåter nu man varandra på samma sätt. Det band som håller ihop de troende oavsett t ex jude eller grek är kärleken. Den är modellen för mänskligt liv och den fullkomnar mänskligheten.²

De som vet målet rör sig mot himlen. De som rör sig mot himlen lever just därför *nära* jorden och är den trogen.³ Det är för att man känner målet, Guds Kärlek som gör att man vill vandra livet tillsammans med och för människor. En kyrka som *går* vet att det behövs mat, vatten och rastplatser. En kyrka som *går* vet av erfarenhet att människan mår bra av tid för tystnad och stillhet och förlåter vid felsteg och hårda ord och inbjuder till omvändelse då man gått vilse. Man ger tillfällen till stunder av beundran och lovprisande av Guds godhet och skönhet.⁴ Fullkomlig kärlek är varken mer eller mindre annat än att erbjuda sin medmänniska det man själv en gång behövt och nu har och kan förmedla. Gud älskar oss och den kärleken aktiveras i oss ständigt. Den kärleken inte bara möjliggör utan vill och efterfrågar att få bli älskad och att få älska varandra.

1 Johannesbrevet 4:16b-19

V 16b: Gud är kärlek, och den som förblir i kärleken förblir i Gud och Gud
Ο θεοζ αγαπη εστιν, και ο μενων εν τη αγαπη εν τω θεω μενει

i honom. v 17: I detta har kärleken nått sin fullhet hos oss:
και ο θεοζ εν αυτω μενει. Εν τουτω τετελεωται η αγαπη μεθ' ημων,

¹ Hartman s 151

² Hartman s 152

³ Wingren s 126

⁴ Wingren s 76

*att vi kan vara frimodiga på domens dag, ty sådan som Kristus är, sådana är
 ινα παρρησιαν εχωμεν εν τη ημερα της κρισεως, οτι καθως εκεινος
 vi i denna världen.*

εστιν και ημεις εσμεν εν τω κοσμο τουτω.

*v 18: Rädsla finns inte i kärleken, utan den fullkomliga kärleken fördriver
 φοβοζ ουκ εστιν εν τη αγαπη, αλλ η τελεια αγαπη εξω βαλλει*

*rädslan, ty rädsla hör samman med straff, och den som är rädd har inte nått
 τον φοβον, οτι ο φοβοζ κολασιν εχει, ο δε φοβουμενος ου*

kärlekens fullhet. Vi älskar därför att han först älskade oss.

τετελεωται εν αγαπη. ημεις αγαπωμεν, οτι αυτοζ πρωτοζ ηγαπησεν ημας

Vad är så kärlekens fullhet? Det är den kärlek som blir besvarad. V 16b tydliggör att Gud inte endast har en kärlek *gentemot* eller *till* oss. Nej, Guds kärlek är *i vår mitt*. I avsnittet finns en spänning mellan å ena sidan fullkomlig kärlek, den kärlek som nått sin fullhet i församlingen och å andra sidan tillförsikt på domens dag¹. Målet för att fullkomnas i kärlek är alltså inte rädsla för domen och att man därför gör goda gärningar av rädsla eller för frälsnings skull. Nej, definitivt inte, snarare helt tvärtom. Målet för att leva ut sin tro i kärlek är glädjen och friheten det ger åt hela Kroppen och Guds skapelse. Kunskapen att det dessutom på domens dag innebär ett manifesterande och ett klimax av Guds godhet, ger frimodighet redan idag. Uttrycket domens dag i v 17 heter på grekiska *τη ημερα te hemerra* dagen *της κρισεως tes kriseos* skiljande, avgörande. Alltså en avgörandets, en bedömningens eller omdömetts dag.

I v 18 talas om rädslan, oftast översatt tillsammans med ”hör samman med straff”. Ordagrant står att ”rädslan har straff” som mer kan förstås som ”tar emot, förväntar sig att ta emot eller förtjänar straff”.² Innebörden i v 18 blir då något mer utvecklat ”att straff orsakar rädsla” men den däremot som är fullkomligt älskad vet att inget straff kommer och har ingenting att vara rädd för. Oavsett val av tolkning klargörs varför rädsla inte *när* den fullkomliga kärleken. Den är *Guds* kärlek, överförd till dess avsiktliga mål i Kristlig kärlek *gentemot* varandra.³ Att utföra domen och skänka liv tillhör Gud.⁴ Att lovsjunga Gud för hans löften och gärningar tillhör människan.

Rädslan som omnämns i v 18 kombinerad med skam och/eller skuld är människans absolut största hot. Rädslan för att göra fel eller att vara fel är djupt rotad i människan. Samtidigt är människan så sund och intelligent att hon vet att det inte finns någon möjlighet att på ett normalt sätt kunna bli fullkomliggjord i kärlek. Därför är det så lätt att ge upp längtan och

¹ Rensberger s 121

² Rensberger s 122

³ Rensberger s 122

⁴ Wingren s 126

istället förhålla sig så ”normalt och lagom” som möjligt för att vara på den säkra sidan. I detta har man därmed satt all lit till sig själv, allt till sin egen förmåga och prestation för att djupast sett skydda sig själv. Men orden normal och lagom existerar inte i Guds rike. Där är det istället ord som älskad, förtrolighet, ömsesidighet och trohet som är ledord. För att kunna fyllas av kärlek behöver människan erkänna sitt beroende av kärleken, av Guds närvarande kärlek i livets alla vardagliga händelser. Det är *beroendet och erkännandet* som paradoxalt nog är motgift mot rädslan och i förlängningen skammen och skulden. När människan dag för dag erkänner sin skam och skuld, smutsighet och misslyckanden blomstrar Guds kärlek i henne. När hon bekänner sin synd fylls hon, när hon erkänner sitt beroende växer hon, när hon inser sitt behovande heliggörs hon än mer och i hennes enkla bön ”jag är din” fullkomnas kärleken i henne.

4 Helighet och fullkomlighet i kärlek på 2000-talet

4.1 Dagens kyrka i dagens samhälle

4.1.1 Moderna teologers perspektiv på människans längtan av helighet, fullkomlighet och kärlek

Inom svensk kristenhet skedde en märkbar utveckling under den senare delen av 1900-talet. På samma gång som Kyrkan alltmer förlorat sin naturliga position i samhälle har nya vägar öppnats mellan församlingar och samfund. En frukt av detta är den mångfald av kristna böcker och förlag som finns representerade i en vanlig kristen bokhandel.

I väckelserörelsens tradition har Peter Halldorf¹ (född 1958) skrivit ett flertal böcker i ämnet. Halldorf är pastor inom Pingströrelsen och skrev 1989 en bok om lärjungaskap för unga vuxna med den tydliga titeln *Helighetslängtan*². I boken *Ande och bokstav*³ vill Halldorf

¹ Halldorf är ledande och verksam för slottet Bjärka-Säby utanför Linköping som besöks av tusentals människor året om. Bjärka-Säby har också en kommunitet som främjar andlig uppbyggnad och efterföljelse.

² Ny utgåva 2001 Libris

³ 1998 Förlags AB Nytt Liv

besvara frågorna ”hur följer man sin helighetslängtan” och ”hur lever man radikalt till skillnad från snabbt”.¹ Halldorf definierar begreppet helighet inte som ett tillstånd där man slutligen är framme och färdig utan som ett tillstånd av *blivande*. Fullkomlig är alltså den som aldrig upphör att längta, aldrig upphör att sträcka sig längre utan söker sig djupare och högre.² Halldorf skriver också om förhållandet mellan mognad och död:

”Tänk på din dödsdag, visualisera din egen död”, skrev Evagrius av Pontos mot slutet av trehundratalet.

...

Att tänka på sin död låter i våra öron aningen makabert. Är det inte att tänka negativt? I varje fall känns det mycket främmande. Så har vi också fått ett ansträngt förhållande till döden: den ska så långt möjligt hållas på avstånd, gömmas undan, trängas ut ur tanken. Denna förträngning är kärnan i det vi kallar sekularisering. Ordet kommer av latinets ’saeculum’ och betyder ”denna tidsålder”. Sekulariseringen innebär en begränsning. När livet ses som begränsat till tiden mellan födelsen och döden ägnas all möda åt att göra det mesta möjliga av dessa år. En hållning som ofta speglas vid någons bortgång. Möjligen uttrycker man då glädje över att den döde ”åtminstone slapp lida”. Sällan sägs att han dog väl förberedd.

...

Just önskan att mogna öppnar en väg till att försonas med döden. All mognad innebär ett slags ”döende”. För att växa måste man lämna något. Mognadens väg går genom död till liv. Konsten att leva – liksom att älska – är intimt förknippad med konsten att dö. Kärlekens högsta form är att ge sitt liv för den andre. Döden är fullbordan, inte avslutning, för den som älskar.³

Biskop emeritus Martin Lönnebo⁴ (född 1930) och präst i Svenska kyrkan har skrivit om andlig mognad och helighet bl a i den lilla skriften *Den underbara trädgården*. Han tar läsaren med på en promenad i Vår Herres trädgård och kommer så fram till Palmlunden med källan. Han skriver:

Vår egen Linné kallar palmen för växtvärldens furste.

I den gamla kyrkan satte man palmlblad i händerna på sina döda som ett tecken på att de segrat. Martyrernas döda kroppar släpades bort från den blodiga arenan, men i Guds värld

¹ Halldorf: Ande och bokstav s 7

² ibid s 100

³ ibid s 138-139

⁴ Lönnebo har haft stor betydelse för ekumeniken i Sverige. Han är också initiativtagare till Frälsarkransen, ett radband för bön och hjälp i ett enkelt andaktsliv.

grep deras händer palmbladen. De svängde bladen, som barn brukar göra, för att hylla Livets segerfurste.

Ja, så sitter vi nu i våra tankar vid hoppets källa, omgiven av segerns palmer som pelare i skapelsens katedral. På ett hemlighetsfullt sätt berättar trädgården om bönen, dopet, nattvarden, försoningen och det äkta livet i godhet. Trädgården finns i vår vanliga värld. Men nu har också orden gått till vila. Vi kan inte förklara.

Vi böjer oss ned mot källan. Dess vatten är alldeles klart. När jag ser min spegelbild blir jag både förvånad och glad. Det ansikte jag ser är min Andes ansikte genom min själ och min kropp. Jag är åter en hel människa. För första gången är jag alldeles lik mig själv. Detta är min identitet. Så här ville Gud att ett Människoansikte skulle vara, det som var skapat att återspegla Guds verklighet. I mitt ansikte finns inte längre allt det som vanställer: hårdheten, egoismen, fåfängan, ytligheten. Livets alla begär, tröttheten och ledan, förmörkar det inte längre. Det är åter rent. Det är i ordagrann mening benådat. Det kanske mest förunderliga är, att fastän mitt ansikte är mitt eget, jag känner ju igen mig, är det ändå Människans. Jag känner igen inte bara min släkt utan hela människosläktet i mig själv. Jag ser dessutom att jag hör samman med allt skapat.

...

Ja, livet har ett Mål. Detta är, för Jesu Kristi skull, också möjligt att nå. Kristus är själv vägen genom den underbara trädgården, ända fram till källan, som speglar fullbordan.

Jag lyfter åter upp ansiktet. Jag är mig precis lik. Jag har mitt gamla vanliga ansikte. Men jag börjar att ana en ousäglig hemlighet. Det ansikte jag såg i källan var också mitt. Så ser Gud på mig.¹

Människan står i livet inför en rad olika val. I boken *Van Goghs rum* tar Lönnebo upp frågor kring mänsklig mognad och de val människan gör som formar hennes liv. Valen kan handla om heligt och profant, självbestämmande och överlåtelse, lek och ordning, vara och göra, förtvivlan och hopp, intet och allt. Under rubriken självbestämmande och överlåtelse skriver Lönnebo:

1. Vill du bli mer kärleksfull?

Den rena kärleken är det bästa tecknet på att den individuella droppen är på väg att förenas med barmhärtighetens hav.

2. Längtar du efter ett odelat hjärta?

Lycklig är den som inte har förödande många sprickor i hjärtat, som leder till delad håg och destruktivitet.

¹ Lönnebo: *Den underbara trädgården* s 29-30

3. *Blir du allt mindre egoistisk och alltmer universell?*

Den frågan är minst lika avgörande som de två andra, instängdhet i sig själv är ett säkert tecken på andlig tillbakagång – om den inte är orsakad av sjukdom, och därmed bortom all skuld. Vidgning av själen är ett osvikligt gott tecken.

4. *Blir du mer ansvarsfull?*

Gratulerar. Det är den tro som leder till handling som vår arma jord behöver.

5. *Blir du mer förlåtande?*

Gläd dig. Du blir till välsignelse.

6. *Har du, om än bara för några ögonblick, frid i din själ?*

Nu är du på väg att få ett odelat hjärta.

7. *Skäms du när du tänker: Jag är bättre än de flesta?*

Bra, för du har alldeles rätt, ju närmare en människa kommer heligheten desto mindre högfärdig blir hon.

8. *Blir människorna och naturen vackrare med åren?*

Gratulerar, du närmar dig skönhetens Källa, godheten sitter i ditt öga.

9. *Verkar du gärna i det fördolda?*

Bra.¹

I Van Goghs rums sista kapitel Existensens fullbordan skrivs under rubriken Vad är heligt? följande: *Den sköna planet som svävar framför våra beundrande ögon är inte en marknadsplats utan ett tempel under uppförande. Universum är en för stor byggnadsställning för något annat än storverk. Den helige Byggmästaren har råd att bygga färdigt. Helighet är helhet.*

Att leva i helighet är att tillbedja den Helige. Du är tyngden av alla åldrar, Du är glansen av alla solar. Att leva heligt är att låta sig helgas av den Helige. Att vandra helighetens väg är inte prestationen utan ödmjukt mottagande, ty när du börjar vandringen är du redan framme, det är vägen som går och målet är överallt.²

Thomas Merton (1915-1968) är en av Katolska kyrkans mest inflytelserika författare under 1900-talet. Merton var amerikansk trappistmunk³ och lyckades kombinera klosterlivets spiritualitet med att vara en social aktivist med vaket öga för samhällets kulturella och sociala frågor. Alla hans böcker talar om människans nära förhållande till Gud och kärleken och kampen för att förbli i kärleken. I boken *Liv och helighet* skriver Merton i inledningstexten:

¹ Lönnebo: Van Goghs rum s 123-125

² Lönnebo: Van Goghs rum s 234-235

³ Orden bildades 1664 i La Trappe, Normandie och har sina rötter i Cisterciensorden, samma orden som Bernhard av Clairvaux tillhörde. Ordensregler är ständig tystnad utom vid gudstjänst.

Helighet i vår tid innebär – nu mer än någonsin – att vara medveten om vårt gemensamma ansvar att samverka med Guds ögreppbara planer för människorna. Denna insikt förblir en illusion om den inte hämtar sitt ljus från den gudomliga nåden och sin styrka i utgivande generositet. Den måste erövrats i samverkan med kyrkans auktoriteter, men också tillsammans med alla dem som ivrigt och uppriktigt arbetar för mänsklighetens bästa, materiellt och andligt sett.¹

Vidare tar Merton upp det som kan tolkas som ett problem för den Katolska kyrkan men tyvärr är något som berör hela Kyrkan, nämligen lekmannens tvekan inför kallelse.

Det finns bara en moral, en helighet för den kristne – den som alla uppmanas till i evangelierna. Att vara lekman måste vara gott och riktigt, eftersom Nya testamentet låter oss välja det. Men det är inte rätt för en lekman att nöja sig med en slags statisk och ”minsta möjliga” helighet, genom att bara ”undvika synd”. Ibland är skillnaden mellan olika sorters liv så förvrängd och förenklad i kristnas uppfattning att de tycks tro att präster, munkar och nunnor bör växa och mogna till fullkomlighet, medan lekmannen endast förväntas hålla sig till nåden och klänga sig fast vid den som om den var prästens kaftan, för att låta sig släpas till himlen av specialisterna, som anses vara de enda som är kallade till ”fullkomlighet”.²

Att vara fullkomlig enligt Merton handlar inte så mycket om att söka Gud med iver som att bli funnen, älskad och uppfylld av Gud. Människan blir inte heller helig genom att med viljekraft övervinna sina svagheter, utan genom att låta Gud ge människan sin Andes styrka och renhet i utbyte mot hennes svaghet och oförmåga. Merton uppmuntrar till att inte komplicera livet och inte frustreras genom att rikta alltför mycket uppmärksamhet på sig själv så att Guds kraft glöms och den heliga Anden bedrövas.³ Merton talar om paradoxen i klosterlivets historia i det övermänskliga idealet där man helt övervinner alla begär i detta livet. Merton menar att det egentligen är en hednisk förebild än en kristen sådan. Därför är ett *ideal* mer ”köttsligt” än ”andligt”. I frågan om helgelse är vissa mänskliga svagheter och brister fullt förenliga med Guds fullkomliga kärlek, så länge man blir ödmjuk av att upptäcka sin egen uselhet och då också lär sig att förtrösta ännu mer på Guds nåd.⁴

Det slutliga steget på helighetens väg är alltså att helt och fullt, i trygg glädje, glömma oss själva för korsets ”dårskap”.

...

¹ Merton s 15

² Merton s 21

³ Merton s 39,40

⁴ Merton s 133,134

Det är att vända om, att släppa taget, att överlåta sig helt. Men det är också glädjens slutliga genombrott. Att genomföra detta – att släppa taget och kasta sig ner i sin egen tomhet där man finner Kristi frihet i dess fullhet – är ouppnåeligt för oss mänskligt sett. Vi kan inte göra det genom att slappna av eller genom att kämpa hårt, genom att meditera eller låta bli att meditera, genom att agera eller låta bli att agera. Enda svaret är en helig tro och ett överflödande hopp som förvandlats genom en helt och hållet andlig kärlek till Kristus. Detta är en ren gåva från honom. Men vi kan ställa oss till förfogande för den genom själsstyrka, ödmjukhet, tålmod och, framför allt, genom enkel tillit till hans vilja vid allt som händer oss i vårt dagliga liv.¹

Vidare menar Merton att i en tid då kristna försöker klamra sig fast vid rester av sina egna traditioner är behovet av mogna kristna än större. Vad en ”kristen gemenskap” är behöver tydliggöras i denna tid. Det är normalt och nödvändigt för en mogen kristen att tvingas konfrontera, förr eller senare, ofrånkomliga tillkortakommanden både hos sig själv och hos andra. Det är både oärligt och svekfullt när en kristen inbillar sig att enda vägen att bevara tron inom kyrkan är att intala sig att allting alltid, på alla sätt, är idealiskt i dess liv och verksamhet.² En kristen måste lära sig att möta problem av det här slaget med ett äkta, ödmjukt engagemang för sanningen och för Guds kyrkas bästa. I allt är en kristens kännetecken kärlek, ödmjukhet och tjänande – inte hårdhet i försvar för intolerans och maktfullkomlighet.³ Enligt Merton är Helighetens väg:

Tillitens och kärlekens väg. En sann kristen lever ”i Anden” och dricker varje stund ur nådens dolda källa utan att vara fixerad vid vissa komplicerade, mindre viktiga övningar. Han sysslar främst med väsentligheter – med att ofta be en enkel bön, vara medveten om Guds närvaro, villigt underkasta sig Guds vilja i allt, särskilt i vardagslivets plikter, och, inte minst, älska sin nästa och sina syskon i Kristus.⁴

Bill Hybels⁵ (född 1952) är pastor och grundare för Willow Creek Community Church i Chicago, USA och har tillsammans med Mark Mittelberg skrivit boken *Den smittande tron*. Varken den eller Hybels *Att söka äktheten – om vikten av att leva trovärdigt* talar inte bokstavligen om helighet och fullkomlighet i kärlek. Ändå märks tydligt hjärtats längtan och det undervisas om hur kärleken till nästan kan tar sig uttryck rent praktiskt. I *Den smittande*

¹ Merton s 142,143

² Merton s 57

³ Merton s 58

⁴ Merton s 131,132

⁵ Bill Hybels är grundare till Willow Creek Community Church som blivit en av USA:s mest inflytelserika kyrkor. År 2003 uppskattade man att i genomsnitt 17 000 personer besökte kyrkan varje vecka. Willow Creek har ett stort nätverk för att kunna stötta församlingar runtom i världen. Willow Creek är en handlingsorienterad kyrka och Hybels motto är: ”The local church is the hope of the world.”

tron lyfts den kristna kallelsen fram, att umgås med ”vanligt” folk och om trovärdigheten i ett kristet liv:

Att inte vara trovärdiga kristna kan utgöra en nästan oöverstiglig barriär för andra att komma till tro.

...

De flesta säger det inte rakt ut, men du kan vara säker på att det är det de tänker. De är inte intresserade av att överlåta sina liv till Kristus om de inte blir attraherade av livsstilen hos de kristna de känner.

...

Trots att det är frestande att rusa iväg och ge praktiska råd om hur man delar med sig av sin tro, är det omoget att göra det. För innan man kan bli en riktigt smittande kristen måste man först leva på ett sätt som övertygar människor runtomkring att vi faktiskt är smittande!¹

...

Eftersom detta område är så viktigt, kommer vi att ägna tre kapitel åt att se på några av de viktigaste kvaliteterna som tilltalar andliga sökare att överväga kristendomen. Trots att vi skulle kunna tala om andra, är det dessa tre – trovärdighet, medkänsla och uppoffring – som verkar vara av avgörande slag för att en kristen skall vara smittsam. Tar man bort dem kan man vara övertygad om att sökaren kommer att söka på något annat ställe.²

Hybels och Mittelberg betonar vikten av att vara sig själv, att det är i ens identitet kallelsen finns.³ Författarna uppmanar också till att vara äkta i förhållandet till sig själv. Att man inte ska dölja sin egen kamp och varken bagatellisera eller förändliga de känslor man brottas med.⁴

John Ortberg (född 1957) arbetade tidigare som pastor i Willow Creek och är nu pastor i Menlo Park Presbyterian Church i Kalifornien. Han är bl a författare till boken *Kärleken jag längtar efter – om att vara älskad av Gud*. Hela boken genomsyras av att Gud älskar människan och att hon är Guds älskade. På samma sätt som Jesus levde i total förtröstan i och med att han visste att hans Fader hade alla tänkbara resurser och aldrig skulle svika honom är också människan kallad till fullkomlig trygghet.⁵ Ortberg ställer sig frågan:

Hur skulle mitt liv se ut om jag levde i den lugna förvissningen att jag kan vara fullkomligt trygg överallt, eftersom Gud har all makt och har omsorg om mig?

¹ Hybels/Mittelberg: Den smittande tron s 56

² ibid s 59

³ ibid s 60

⁴ ibid s 64

⁵ Ortberg s 180

- *Jag skulle oroa mig betydligt mindre. Jag skulle tryggt förlita mig på att mitt liv vilar helt och hållet i Guds händer. Jag skulle inte plågas av min egen otillräcklighet.*
- *Jag skulle ha mindre bråttom. Jag kan ha mycket att göra och ett pressat schema, men jag skulle ha ett inre lugn och en balans som var framsprungna ur ett liv i Guds närhet. Jag skulle inte säga lika många dumheter som jag gör nu, när jag pratar utan att tänka mig för.*
- *Jag skulle inte bli knäckt av min skuld. Jag skulle leva i den tillit och tillförsikt som kommer ur förvisningen att jag är älskad av Gud.*
- *Jag skulle lita tillräckligt mycket på Gud för att ta risken att lyda honom. Jag skulle inte behöva samla på hög. Oro och bekymmer gör att jag fokuserar ensidigt på mig själv, och jag går miste om glädje, energi och tålamod.¹*

Ortberg menar att det ironiska är att vi ägnar våra liv åt att försöka förtjäna den kärlek som vi bara kan ta emot när vi erkänner vår andliga fattigdom.² Han hämtar inspiration från Anonyma Alkoholisters tolvstegsgrupper och den där ofta förekommande presentationen av deltagarna själva: ”Jag heter John. Jag är alkoholist.” Att få erkänna att man misslyckats och bryta sitt förnekande är en stor del av helandeprocessen. På samma sätt skulle man i kyrkan kunna hälsa på varandra: ”Jag heter John. Jag är syndare.” Det skulle kunna vara ett motgift mot all den energi människan lägger ner på att framställa sig själv bättre än vad hon i verkligheten är. Man skulle kunna gå ytterligare ett steg och säga: ”Jag heter John. Jag är älskad av Gud.”³

Broder Roger⁴ (1915-2005) grundade och levde i den ekumeniska brödrakommuniteten i Taizé. Han har skrivit boken *Gud kan bara älska* och i den summeras i skrift vad Broder Roger tillsammans med de övriga bröderna i Taizé lever ut i handling. Broder Roger skriver: *Den som lever för Gud väljer kärleken. Det krävs en ständig vaksamhet för att leva i ett sådant val. Ett hjärta som väljer kärleken kan börja stråla av gränslös godhet. Ett sådant hjärta längtar bara efter att stilla lidandet hos andra, vare sig de är nära eller långt borta.*⁵

¹ ibid s 182

² ibid s 192

³ Ortberg s 194

⁴ Broder Roger föddes som Roger Schutz och lämnade Schweiz 1940 för att bosätta sig i Frankrike. Han bar på en kallelse att grunda en gemenskap där försoning mellan kristna skulle ta sig konkreta uttryck. Under andra världskriget bosatte sig Broder Roger i Taizé och tog emot och gömde flyktingar, i synnerhet judar. Påskdagen 1949 avgav de första bröderna sina livslånga löften att leva i enkelhet, celibat och egendomsgemenskap. Från hela världen kommer ungdomar till Taizé varje vecka under hela året. Mötena pågår från en söndag till nästa och kan samla upp till sex tusen personer från mer än sjuttio olika länder. Mindre Taizé-kommuniteter finns också i fattiga kvarter i städer runtom i Asien, Afrika och Sydamerika för att dela invånarnas levnadsvillkor och skapa en kärleksfull närvaro bland de allra fattigaste.

⁵ Broder Roger av Taizé: *Gud kan bara älska* s 44

...

Det finns en fråga som kommer upp gång på gång under mina enskilda samtal med ungdomar: "Hur ska jag kunna vara mig själv, förverkliga mig själv?" Det finns de som tänker så mycket på detta att de får ångest. Jag brukar tänka tillbaka på något som en av mina bröder sade en gång: "Kristus säger inte till mig att jag ska vara mig själv, utan att jag ska vara med honom." Så är det. Det Kristus säger till oss är inte: "Sök dig själv!" utan: "Följ mig!"¹

Broder Roger talar också om den förvandling som sker i människan trots att det ibland känns som om mörkret omsluter henne. Om en blomma inte vänder sig mot solen vissnar den bort. Om människans hjärta alltid håller sig i skuggan hur ska då tilliten kunna växa i henne?

Gradvis har jag kommit till insikt om att skaparkraften kan frigöras också ur en uppväxt som präglas av förnedring. Aposteln Paulus har formulerat denna evangeliets sanning på ett klarsynt sätt: "När jag är svag, då är jag stark." (2 Kor 12:10)²

...

Omärkligt förändras vi inifrån, steg för steg förvandlas vi. Redan här på jorden får vi se början på ett liv som inte har något slut.³

...

"Gud kan bara älska." Den insikten formulerades av den helige Isak av Nineve, en kristen tänkare som levde på 600-talet. Han kom fram till denna slutsats efter att länge ha studerat Johannesevangeliet och mediterat över orden "Gud är kärlek" (1 Joh 4:8).⁴

...

När tvivlet hinner ikapp oss ska vi komma ihåg att tvivel och tillit, liksom skugga och ljus, kan existera sida vid sida inom oss. Framför allt ska vi minnas de ord av tröst som Kristus gav oss: "Var inte rädd och känn ingen oro." (Joh 14:1) Då blir det tydligt att tron inte är resultatet av våra ansträngningar, utan en gåva från Gud. Det är Gud som hjälper oss att dag efter dag lägga tvivlet bakom oss och förtrösta på honom mer och mer.⁵

4.1.2 Rörelser för helighet, helhet och ödmjukhet

Det finns tydliga rörelser i dagens samhälle och kyrka som pekar på en ökad längtan efter helhet och ett uttalat erkännande efter att söka helighet. Det finns också en märkbar ökad ödmjukhet inför både sin medmänniska och skapelsen i stort.

¹ ibid s 45

² ibid s 58

³ ibid s 59

⁴ ibid s 113

⁵ ibid s 115

Kristna retreatcentra runt om i landet besöks kontinuerligt av både troende och sökare. Längtan efter stillhet, tystnad och ett lyssnande inåt har vuxit starkt de senaste åren. Att under flera dagar gå in under tystnadens regler, en given rytm och t o m följa en kommunitets andliga liv verkar inte skrämman utan mer fördjupa längtan och ge ro.

Längtan efter helhet och helighet märks också i Pilgrimsvandringar. Att pilgrimsvandra är att gå med Gud ledd av de sju nyckelorden: frihet, enkelhet, långsamhet, tystnad, bekymmerslöshet, delande och andlighet. En pilgrimsvandring är inte en promenad i största allmänhet utan att gå med Gud i harmoni med hans skapelse. Ingen är i någon roll som t ex läkare-patient, präst-lekman, lärare-elev etc, utan alla delar man vägen och är en del av den. Vandringen genomsyras av den enkla packningen, av friheten i naturen, av det lite långsammare tempot, av stunder av tystnad. När man är i rörelse är det också lättare att finna distans till sina bekymmer.

Klimatfrågorna har fått stort utrymme i politiken inte bara i Sverige utan världen över. Oavsett de som tycker att klimathotet är överdrivet eller de som driver frågan före allt annat har debatten bidragit till att öka medvetenheten om skapelsen och människans beroende och förhållande till den. Summan av diskussionen är insikten att det blir konsekvenser av människors handlande och leverne, också i naturen.

Under många år har en liten grupp i samhället engagerat sig i miljö- och rättvisefrågor. Numera finns ekologiska¹ alternativ i stort sett i alla livsmedelsbutiker i Sverige. På bara några år har även människors medvetande kring tredje världens arbetsförhållanden ökat avsevärt. *Fairtrade* d v s rättvisemärkta varor står för rättvis betalning, goda arbetsförhållanden, långsiktighet och respekt för mänskliga rättigheter och för miljön. Fairtrade-varorna har gjort den enskilda människan medveten om att hon kan stötta en medmänniska på andra sidan jordklotet genom en till synes liten åtgärd här hemma.

4.2 Nostalg för 2000-talets Metodistkyrka i Sverige eller högst avgörande för kyrkan och människan idag?

4.2.1 En ”Pro forma” i Metodistkyrkans årskonferens

Är temat en rent historisk formulering, en pro forma (för formens skull, en ren formalitet) vid äldsteordination i Metodistkyrkan eller har det en faktiskt och avgörande betydelse för praktiskt församlings- och kyrkoarbete i 2000-talets Sverige? Jag vill svara ja till båda frågorna. Med den kristna historien och det metodistiska arvet i ryggen ser jag att det inte

¹ Läran om naturens hushållning, d v s läran om sambandet mellan organismerna och deras miljö.
(Bonniers svenska ordbok)

finns några skäl att överge formuleringen. Temat är inte en *rent* historisk formulering men väl *utifrån* historien vet vi att budskapet klingar falskt när kärleken krymps. Jag ser ”Strävar du efter fullkomlighet?” och ”Väntar du att göras fullkomlig i kärlek i detta livet?” som en *verklig* pro forma d v s för att formas i Kristi efterföljelse. Inte då bara den blivande äldste utan alla som söker gemenskap med Gud.

Vad den metodistiska teologin har fått betyda för kristenheten i stort råder det väl ingen tvekan om. Frågan är vad teologin har för betydelse idag i Metodistkyrkan och för det samhälle hon fungerar i. När dessa rader skrivs är Metodistkyrkan i Sverige mitt uppe i en process kring förslaget att tillsammans med Svenska Missionskyrkan och Svenska Baptistsamfundet bilda ett nytt samfund. Det finns dom som vill fortsätta ett samarbete men till vilket pris som helst vill bevara metodismen och som därför inte kan tänka sig ett samgående. Å andra sidan finns de som inte kan tänka sig något annat än ett samgående och tycker sig inte behöva betala något ”pris” alls. Så på frågan om temat har betydelse för församlingen i 2000-talets Sverige är svaret i allra högsta grad ja. Vad är en församling utan Kristus och av vem ska hon formas? Vad är en församling utan utgivande Kärlek och av vem ska hon själv få kärlek, kraft och hopp ifrån? Alla författare i avsnittet 4.1.1 ovan om dagens förkunnare vittnar om god frukt med olika smak, form och färg. Det goda är än dock detsamma: man delar det man själv fått och formas så både själv och i gemenskapen. När denna kärlek genomsyrar församlingen växer hon både till antalet och till mognad.

4.2.2 Praktiska idéer och förslag hur man i församling och i förkunnelse kan arbeta med temat

Under punkt 4.1.2 finns något om de rörelser som finns i samhället idag. Man kan i samtalsgrupper eller studiecirkelar belysa olika frågor i dagens samhälle som rör helheten, kärleken till nästan och den enskilda människans ansvar och betydelse. Pilgrimsvandringar på exempelvis församlingsdagar är ett annat sätt att arbeta med frågan och förena andligt och praktiskt, delande och friluftsliv. Att lyfta fram de behov man ser i samhälle och rakt rikta frågan till församlingen: ”Vad kan vi konkret göra för att lindra den nöd vi ser? För visst kan vi göra något.” Det finns mycket att utmanas till: växande individualism, ökad konsumtion, växande klyftor och orättvisor, ökad otrygghet för bl a äldre, barn som materiellt sett har allt det behöver men få vuxna som orkar lyssna eller vara vuxen, etc.

I det konkreta församlingsarbetet liksom i förkunnelse gäller att inte väja för de obekväma eller självvranssakande ämnena. Det gäller mer att våga ventilera frågorna än att spika fast

exakta förhållningsregler. De ärliga svar som finns upptäcks oftare hos sig själv och i gemenskapen än i historien eller ”dom utanför kyrkan”.

Som förkunnaren och pastor är frestelsen stor att själv både står för förkunnelse och för utförandet av arbetet men är det någon som identifierat sin gåva så är det väl pastorn. Har det inte gjorts förr är det dags för övriga i församlingen att undervisas i och upptäcka ”hur uttrycker jag helst och bäst min kärlek från och till Gud? Var frigörs min längtan och när upplever jag glädje och ro?”

Det som överlag behöver lyftas i församlingen är den enskildes dagliga andakt. Att ge praktiska och enkla instruktioner för hur ett andaktsliv kan se ut. Även om vi inte vill erkänna det förstår vi att många aktiva i en kristen församling inte har goda rutiner i bön och bibelläsning under veckan. Det är en idiotisk feghet och rädsla som håller tillbaka uppriktigheten att undervisa om det mest avgörande i en kristens liv: hennes liv med Kristus!

5 KONKLUSION

För lite mer än 300 år sedan föddes John Wesley och för cirka 900 år sedan levde Bernhard av Clairvaux.. Det har gått ungefär eller knappt 2 000 år sedan Jesus, apostlarna och de tidiga kyrkofäderna som t ex Ireneaus verkade. Omkring år 1 300 f Kr ledde Mose Israels folk genom öknen och cirka 1 900 f Kr slöt Gud en förbund med Abraham. När Gud sa: ”Ljus, bli till!” kan människan bara spekulera kring. Alla dessa och övriga personer och livsöden i uppsatsen har vittnat för mig och utgjort grunden till de svar jag har kommit fram till.

Allra först vill jag erkänna och stå för att jag är fascinerad över personerna och beundrar dem. Men när den ytliga hjälteglorian mattats har andra, viktigare och vackrare egenskaper framträtt. Finns det någon gemensam nämnare för dem alla?

1. De har lyssnat till Guds röst.
2. De har tvekat, tvivlat, varit osäkra och begått misstag i mänskliga ögon.
3. De har fått erfara att det är viktigare att lita mer på Guds kraft än sin egen begränsning.
4. De har levt i sin tid för sin tids människor.
5. Deras vägar har inte varit spikraka eller självklara, inte heller särskilt glamourösa.
6. De har levt ut sin kallelse och levt som de lärt.
7. De har älskat Gud och sin medmänniska.

8. De har ägnat mycket tid i bön och handling.

”Kan en människa bli fullkomlig i kärlek i detta livet?”

Det var den inledande frågan till uppsatsen. John Wesley ställde vid ett tillfälle en motfråga: ”Har Gud någonstans i Bibeln befallt oss till mer än vad Han själv lovat oss?”¹ Ja, en människa kan bli fullkomlig *i kärlek*, men däremot inte totalt fullkomlig som människa i detta liv. Människor har nog i allmänhet lätt för att bejaka och se ett nyfött barn som ’fullkomligt skapad’. Men i takt med att människan växer och livet fortskrider minskar successivt tron på att hon skulle kunna vara fullkomlig i kärlek. Hon är nämligen så koncentrerad och övertygad om att hon ska leva upp till något hon i själva verket är oförmögen till. Det slutar för alla med fördärv. Jag är därför övertygad om att det idag finns fler människor än man vill erkänna som egentligen är fullt medvetna om sin synd och sin brist och så till den milda grad att man helt enkelt har gett upp tanken på livets existentiella värden och mål. Är det därför hon väljer det materiella, det mätbara och de ”säkra kort” som samhällets andliga fattigdom format till bilder av lycka och tecken på framgång? Görs det valet för att hon inte har något annat att välja? När De Utkallade – *Kyrkan* själva våga leva och vittna om befrielsen från sina egna skulder utstrålar de inre frid och glädje och kyrkan blir en positiv motkraft som föder hopp och vilja att välja Livet och våga mogna.

Hur kan hon bli fullkomliggjord i kärlek i detta livet? Vem gör henne fullkomlig i kärlek?

Först och främst är det människans naturliga tillstånd i skapelsen och i Kristus Jesus kan hon spegla sin rätta, ursprungliga identitet. Den vanligaste missuppfattningen om fullkomlighet i kärlek är att man tror att den bottnar i styrka, prestation och stränga andliga övningar hos den enskilda människan. Jag har själv märkt i arbetet med uppsatsen hur lätt det är att dras med i en sorts ”prestations- och ambitionsiver” d v s hur hårfin skillnaden är mellan ämnet och en slags elitkristendom eller att leda en församling med ett företagskoncept. Det som ytterligare skapar förvirring hos människan är det bedrägliga i att hon tror att hon *först* måste bli hel och *sen* följa i Jesu fotspår. Alla exempel ur uppsatsen vittnar om dess motsats. Det är i detta livet Gud formar oss människor, genom kampen och helgelsen, genom misslyckanden och grusade planer. Det är där – mitt i människans paradox hennes verkliga styrka är: i svagheten. Det är i de öppna såren som behovet av helande blir påtagligt. Det är såren, synden och brustenheten som är grunden till *hur* hon kan bli fullkomliggjord i kärlek. En människa som inte tros sig

¹ Sangster s 53 ur The London Quarterly and Holborn Review, April 1934, s 73

behöva något är inte mottaglig för Guds kärlek. Den däremot som behöver Guds helande, förlåtelse och upprättelse blir befriat från synd, det sjuka tas bort och istället kan Gud fylla henne med helande, kärlek, tröst och kraft. När Guds kärlek får bleka skammen kan hon ta det till sig att hon är Guds älskade. När människan accepterar sin plats och begränsning i samhälle och universum grov växtkraften i henne och utvecklas till full mognad. Det kan nämligen vara så att just människans egna prestationer och styrka leder henne till hennes fall och hon uppnå motsatsen till fullkomlighet i kärlek: Okontrollerad självupptagenhet. Enkelt uttryckt har jag kommit fram till att fullkomlighet i kärlek bottnar i endast en sak från människans sida: viljeinriktningen i hennes hjärta. *Viljan* till överlåtelse, *viljan* att ta emot kärlek och kunna älska, *viljan* att se sin medmänniska. Den som *gör* henne fullkomlig i kärlek är Jesus Kristus. På korset flödar Kärlekens källa fullt ut, för alla.

”Varför uppmanas hon att vara fullkomlig i kärlek?”

”Bröd bakas varje dag.” Uttrycket hörde jag i en predikan i USA för flera år sedan. Predikan är glömd men uttrycket fastnade hos mig. Vad är budskapet?

- Bröd är färskvara. Det handlar om nuet, om det som är och finns idag. Bröd är alltid bäst och godast färskt. Idag bakas bröd liksom det har gjorts i alla tider men det är brödet som bakas idag som är till för oss som lever nu. På samma sätt kan man inte heller leva av det man åt i går eller när man var 20.
- Alla behöver bröd. Alla människor har en hunger som behöver bli mättad. Oavsett rikedom eller fattigdom behöver människan mat och maten är en förutsättning för liv.
- Bröd är gemenskap. Att äta och dela brödet med varandra är inte bara ett sätt att snabbt få i sig näring utan när vi äter tillsammans skapas en social samhörighet och närhet till varandra. Gemenskapen är densamma oavsett om det är en enkel vardagsfika eller festmiddag.

Brödet symboliserar kärlekshandlingar och livet i Jesus Kristus. När jag erkänner och ber Gud stilla min egen dagliga hunger efter nåd, förlåtelse och mod till att bejaka livet inser jag också att min medmänniska fungerar ungefär likadant därför att vi båda är människor. Dag efter dag formas jag i nåden, förlåtelsen, närheten eller andra Guds sätt att bevisa och handla i kärlek. Dag för dag får jag lämna min egoism och kontroll för att överlåta mig och istället bli fylld av

kärleken. I Guds famn och närvaro får jag inte bara av Gud, utan där kan jag allra främst vara. Min längtan efter att bara vara älskad för den jag är bemöts såsom den jag är - en av Gud fullkomligt älskad människa. Den kärleken går inte att låsa in för att behållas i sitt eget hjärta utan den kärleken hjälper just medmänniskan att våga öppna sitt eget hjärta för Guds kärlek. För den enskilda människan och för hela mänsklighetens skull uppmanar Jesus oss att vara fullkomliga. Det är alltså för människornas egen skull. Det är så vi är skapade och så vi mår och fungerar bäst - av att vara älskade och älska.

*Ingen har någonsin sett Gud. Men om vi älskar varandra är Gud alltid i oss
och hans kärlek har nått sin fullhet i oss. Han har gett oss sin ande
och därför vet vi att vi förblir i honom och han i oss.*

1 Joh 4:12 och 13

Psalmer & Sånger 334

*H*ur skall jag prisa dig, min Gud, för kärleken du ger?
Dess längd och bredd och höjd och djup ej någon mänska ser.

Din nåd är fri, din kärlek stor, långt mer än någons väns.
Den famnar över rum och tid och har ej någon gräns.

Du lämnar ingen utanför. Du hela världen bär.
och jag får också slutas in bland dem du söker här.

Blott du har rätten till mitt liv. Så tag mitt kluvna jag

och gör mig hel och gör mig sann, av kärlek fylld var dag.

Charles Wesley
Arne Widegård

6 LITTERATURHÄNVISNING

- 2005 **Broder Roger av Taizé**
Gud kan bara älska Bokförlaget Libris
- 1981 **Bernspång, Erik**
Jesaja kommentar för bibelläsaren InterSkrift
- 1969 **Albrektsson, Bertil och Ringgren, Helmer**
En bok om Gamla Testamentet Liber
- 1970 *Första Mosebok en kommentar* Gummessons förlag
- 1998 **Dunn, James D G**
Christ & The Spirit Volume 2 Pneumatology
Wm B Eerdmans Publishing Co
- 1989 **Fornberg, Tord**
Matteusevangeliet 1:1-13:52 Kommentar till Nya Testamentet 1A EFS-förlaget
- 1999 **Gonzalés, Justo L**
Christian Thought Revisited, Three Types of Theology Orbis books
- 1953 **Hagen, Odd**
Vår kristne tro Norsk forlagsselskap
- 1998 **Halldorf, Peter**
Ande och bokstav Förlags AB Nytt liv

- 2001 **Halldorf, Peter**
Helighetslängtan Bokförlaget Libris
- 1994 **Halldorf, Peter**
Jungfrumark – en modern pilgrims färd mot sina rötter Förlaget Nytt liv
- 1985 **Hartman, Lars**
Kolosserbrevet Kommentar till Nya Testamentet 12 EFS-förlaget
- 1985 **Heickel, Ivar och Fridrichsen, Anton**
Grekisk-svensk ordbok till Nya Testamentet
Liber Förlag Villadsen & Christensen
- 1995 **Heitzenrater, Richard P**
Wesley and the people called Methodists Abingdon Press
- 1994 **Hybels, Bill och Mittelberg, Mark**
Den smittande tron HF's förlag/Bokförlaget Libris
- 2007 **Hybels, Bill**
Att söka äktheten – om vikten av att leva trovärdigt Bokförlaget Libris
- 1956 **Hägglund, Bengt**
Teologins historia Liber
- 1988 **Kieffer, René**
Johannesevangeliet 11-21 Kommentar till Nya Testamentet 4 B EFS-förlaget
- 2004 **Lilja, Tommy**
Judarna, evighetens hjältar Relevant media
- 1974 **Källstad, Thorvald**
John Wesley and the Bible Sanctus
- 1977 **Lindström, Harald**
Wesley og helliggørelsen Kurér-forlaget
- 1995 **Lönnebo, Martin**
Den underbara trädgården Artos bokförlag Skellefteå
- 2005 **Lönnebo, Martin**
Van Goghs rum Verbum
- 1980 **Malmström, Sten och Györki, Iréne**
Bonniers svenska ordbok Albert Bonnier Förlag AB
- 2000 **Merton, Thomas**
Liv och helighet Bokförlaget Libris
- Mettinger, Tryggve N D**

- 1987 *Namnet och närvaro* Libris
- Nepper-Christensen, Poul**
1988 *Matthaeusevangeliet - en kommentar* Förlaget Anis
- Ortberg, John**
2001 *Kärleken jag längtar efter – om att vara älskad av Gud* Bokförlaget Libris
- Piltz, Anders**
1978 *Medeltidens lärda värld* Carmina
- 1987 *Psalmer och Sånger* Bokförlaget Libris
- Perkins, Pheme**
1997 *Ephesians Abingdon New Testament Commentaries* Abingdon Press
- Rensberger, David**
1997 *1, 2, 3 John Abingdon New Testament Commentaries* Abingdon Press
- Sangster, W E**
1943 *The path to perfection* Hodder and Stoughton Limited, St Paul's house, London
- Schultz, Samuel J**
1980 *Gamla testamentet talar*
- 1970 *Siddor judisk bönbön* Victor Goldschmidt verlag, Basel
- 1981 *Studiebibeln Nya testamentet band IV* Normans förlag
- Tergel, Alf**
1973 *Från Jesus till moder Teresa* Verbum
- The United Methodist Church in Northern Europe**
2005 *The Book of Discipline 2005*
- Vallquist, Gunnel**
1981 *Helgonens svar* Proprius
- Wesley, John**
1970 *På bibelns grund II* Nya bokförlags aktiebolaget, Stockholm
- Wingren, Gustaf**
1997 *Människa och kristen – en bok om Irenaeus* Artos bokförlag
- 1963 **Wyon, Olive**
Teaching toward Christian Perfection Library of congress catalog card

7 REGISTER ÖVER BIBELTEXTER

Huvudtexter i GT

1 Mos 1:1-5

1 Mos 1:26-31

1 Mos 3:8-10

1 Mos 3:14

2 Mos 3:14

2 Mos 6:2-3

3 Mos 11:44

5 Mos 6:1-25

Jes 32:1-8

Jes 32:14-20

Jes 60:1-3, 16-22

Hes 18:1-4

Hes 18:21-32

Hes 36:22-27

Huvudtexter i NT

Matt 4:1-11

Matt 4:19-20

Matt 5:17-18

Matt 5:48

Matt 16:18-19

Joh 8:32,36
Joh 13:34-35
Joh 15:10-12,17
Joh 19:28-30

1 Kor 13:8-13

Gal 5:22-23a

Ef 1:13-14
Ef 1:22-23
Ef 2:14-18
Ef 4:7,11-13
Ef 4:14-16

Kol 1:15-18
Kol 1:19-20
Kol 3:12-15

Hebr 10:14-18

1 Joh 2:5-6
1 Joh 3:16-18
1 Joh 4:10
1 Joh 4:16b-19

Upp 22:13,16-17